

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTERIJA

Lietuvių kalbos mokymo(si) **ORGANIZAVIMO MODELIAI**

*tautinių mažumų mokyklose,
vykdančiose ikimokyklinio ir
priėmokyklinio ugdymo programas*

Metodinės rekomendacijos

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTERIJA

*Lietuvių kalbos
mokymo(si)*
**ORGANIZAVIMO
MODELIAI**

*tautinių mažumų mokyklose,
vykdančiose ikimokyklinio ir
priėmokyklinio ugdymo programas*

Metodinės rekomendacijos

Rengė Laura Frolovaitė
Konsultavo dr. Sandra Kairė

Turinys

Įvadas	7
1. Lietuvių kalbos mokymo(si) organizavimo modeliai tautinių mažumų mokyklose, vykdančiose ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas	11
1.1. <i>Lietuvių kalbos mokymo(si) organizavimo modelis: ikimokyklinio arba priešmokyklinio ugdymo programą vykdančias mokytojas pats organizuoja ugdymąsias veiklas, į kurias integruoja lietuvių kalbos mokymą(si)</i>	12
1.2. <i>Lietuvių kalbos mokymo(si) organizavimo modelis: ikimokyklinio arba priešmokyklinio ugdymo programą vykdančias mokytojas drauge su kalbos mokytoju (lietuvių kalbos ar pradinio ugdymo) organizuoja ugdymąsias veiklas, į kurias integruoja lietuvių kalbos mokymą(si)</i>	15
2. Svarbūs aspektai siekiant kokybiško ugdymo(si) lietuvių kalba	19
2.1. <i>Ugdymo(si) aplinka</i>	20
2.2. <i>Rekomenduojami metodai</i>	22
2.3. <i>Bendravimas ir bendradarbiavimas su tėvais (globėjais)</i>	30
2.4. <i>Vaiko kalbos mokėjimo pažangos fiksavimas</i>	31
Pabaigos žodis	32
Priedas. Veiklų pavyzdžiai	33
Literatūra	49
Naudingos skaitmeninės nuorodos	51

Ivadas

Didėjant lingvistiniu ir kultūriniu aspektu skirtingų vaikų skaičiui visame pasaulyje, dvikalbio ugdymo idėja laikoma viena moderniausių. Lietuva – ne išimtis. Mokslininkai tam skiria daug dėmesio, ieško ugdymo kokybę gerinančių būdų.

Lietuvoje tautinėms mažumoms priklausančioms vaikams ugdymo procese yra sudaromos sąlygos puoselėti tautinį, etninį ir kalbinį identitetą, mokytis gimtosios ir lietuvių kalbos. Tautinių mažumų mokyklose, vykdančiose ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas (toliau tekste – ugdymo įstaiga; ši sąvoka apima vaikų darželius, darželius-mokyklas, bendrojo ugdymo ar kitas mokyklas, ar įstaigas, kuriose ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programos yra vykdomos tautinių mažumų kalba), ugdymas(is) lietuvių kalba yra sudėtinė ugdymosi proceso dalis.

Jau ankstyvajame amžiuje turi būti sudaromos palankios sąlygos išmokti valstybinę kalbą ir integruotis į šalies socialinį kultūrinį gyvenimą. Svarbu pažymėti, kad mokyklose, kuriose ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programos vykdomos tautinių mažumų kalba, sukuriama galimybė ugdytis gimtąja kalba ir išmokti valstybinę (lietuvių) kalbą.

Dvikalbystė ir daugiakalbystė – reikšnys, atsirandantis aplinkoje, kurioje gyvena keliomis kalbomis bendraujantys asme-

nys, dažnai šeimos, kur kalbama dviem ar daugiau kalbomis. Dvikalbis žmogus geba maždaug vienodai gerai bendrauti dviem kalbomis ir prireikus greitai pereiti iš vienos kalbos į kitą (Hoff, 2002). Dvikalbystė ir daugiakalbystė skirstomos pagal tai, ar kalbų vaikas mokosi vienu metu nuo kūdikystės iki trejų metų amžiaus, ar vienos po kitos jau būdamas vyresnio amžiaus. Pirmuoju atveju – tai simultaninė, antruoju atveju – nuoseklioji dvikalbystė (Triarchi-Hermann, 2003).

Žinotina, kad vaikai nuo 2 iki 6–7 metų amžiaus išmoka kalbą itin greitai, tad šešiamečių vaikų kalbos pagrindai jau yra susiformavę, tačiau tobulėja visą likusį gyvenimą (Tabors, 2008). Daugybė neuromokslinių studijų pagrindžia teiginį, kad ankstyvasis amžius palankiausias mokantis kalbų, nes būtent šiuo laikotarpiu smegenų priekinės skilties (atsakingos už mąstymą, planavimą, sprendimų priėmimą, dėmesį) sinapsių augimas intensyviausias (3–6 metų amžiaus), o jautrusis kalbos mokymosi laikotarpis tęsiasi iki 6 arba 7 metų (Textor, 2011). Tad atsižvelgiant į šio amžiaus tarpsnio ypatumus ir didžiulį vaikų pajėgumą dera ir privalu suteikti vaikams ankstyvajame amžiuje peno mokytis ir ugdytis, nes lygiai taip pat įrodyta, kad vos naudojamos ar visai nenaudojamos ir neaktyvuojamos smegenų ląstelės nyksta.

Ikimokykliniame amžiuje vystosi pažintiniai vaiko gebėjimai, kurie lemia ne tik tai, kaip jam toliau seksis mokykloje, bet ir vėlesniame gyvenime – renkantis studijas, profesiją, tarpasmeniniai santykiai ir saviraiška. Akivaizdu, kad kokybiškas institucinis ikimokyklinis (priešmokyklinis) ugdymas, ankstyvasis kalbų mokymas(is) turi įtakos suaugusio žmogaus gyvenimui, todėl, tai žinant, svarbu užtikrinti vaikui tinkamą ugdymo(si) aplinką pirmaisiais jo gyvenimo metais.

Mažiems vaikams pritaikyti kalbos / kalbų mokymo(si) metodai (strategijos) formuoja jautrų vaikų požiūrį į kalbą, kurios jie mokosi, ir skatina bendrauti nauja, dar menkai pažįstama, kalba. Ilgiau trunkantis, intensyvesnis ir kokybiškai nuoseklus kalbos mokymas(is) per įvairias veiklas (žaidžiant, sportuojant, tyrinėjant) duos geresnius rezultatus, bus kelias į kiekvieno vaiko asmeninę sėkmę.

Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, matydama ankstyvojo lietuvių kalbos mokymo tautinių mažumų mokyklose poreikį, remdamasi tarptautinių tyrimų dėl ankstyvojo amžiaus vaikų kalbų mokymo išvadomis, inicijavo Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 30 straipsnio pakeitimą, kuriuo įteisinta, kad tautinių mažumų mokyklose, vykdančiose **ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas**, ne mažiau kaip **5 valandos per savaitę būtų**

skiriamos ugdymui lietuvių kalba. Vadovaujantis šiuo Švietimo įstatymo pakeitimu parengtos metodinės rekomendacijos dėl galimų lietuvių kalbos mokymo(si) organizavimo modelių mokyklose, kuriose ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programos vykdomos tautinių mažumų kalba (toliau – rekomendacijos), tikimasi, padės ugdymo įstaigų mokytojams tikslingai organizuoti kasdienes veiklas, kad lietuvių kalbos vaikai mokytų(si) smagiai ir įdomiai. Rekomendacijose pateikiami lietuvių kalbos mokymo(si) organizavimo modeliai yra integraciniai, t. y. lietuvių kalbos mokoma(si) įvairių ugdymų veiklų metu.

Rengiant rekomendacijas vadovautasi šiais dokumentais: **Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu** (2014)¹, **Priešmokyklinio ugdymo bendrąja programa** (2014)², Švietimo ir mokslo ministro 2014 m. rugpjūčio 29 d. įsakymu Nr. V-774 patvirtintu **Reikalavimų mokytojų kvalifikacijai aprašu**³. Įvertinta, kad ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mokytojas, dirbantis tautinių mažumų ugdymo įstaigoje, moka lietuvių kalbą, jam taikoma antroji valstybinės kalbos mokėjimo kategorija, vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gruodžio 24 d. nutarimu Nr. 1688 patvirtintu **Valstybinės kalbos mokėjimo kategorijų ir jų taikymo tvarkos aprašu**⁴.

¹ https://www.ikimokyklinis.lt/uploads/fildir1049/dir52/dir2/17_0.php

² [https://www.smm.lt/uploads/documents/Prie%C5%A1mokyklinio%20ugdymo%20bendroji%20programa\(3\).pdf](https://www.smm.lt/uploads/documents/Prie%C5%A1mokyklinio%20ugdymo%20bendroji%20programa(3).pdf)

³ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.224296/asr>

⁴ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/7367f7d02fbf11e4b487eaabe28831e8/asr>

Rekomendacijose siūlomi lietuvių kalbos mokymo(si) organizavimo modeliai remiasi šiuo principu:

vaikas – ugdymo proceso ašis.

Vaikas yra svarbiausias ugdymo proceso dalyvis, todėl nustatydamas ir įgyvendindamas ankstyvojo kalbos mokymo tikslus, turinį ir metodus, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mokytojas ar kalbos mokytojas (toliau tekste – mokytojai) turėtų visuomet atsižvelgti į šiuos vaiko poreikius, t. y. ar vaikas:

- saugiai jaučiasi aplinkoje, kurioje vyksta ugdomoji veikla;
- jaučia aplinkinių prielankumą ir turi galimybę pats jį išreikšti;
- išreiškia jausmus, džiaugiasi ir teikia džiaugsmą kitiems;
- randa bendrą kalbą su aplinkiniais ir būna išklausytas;
- žaidžia, veikia, juda (sportuoja) ir turi galimybę išsisiausti;
- įgyvendina savo kūrybinius poreikius;
- patiria sėkmės akimirkų ir išgirsta pagyrimų, paskatinimų;
- sužino, patiria, atranda ir išmoksta kažką naujo, aktyviai tyrinėja;
- žaidžia vaidmenų ar panašius žaidimus ir patiria emocinius išgyvenimus⁵.

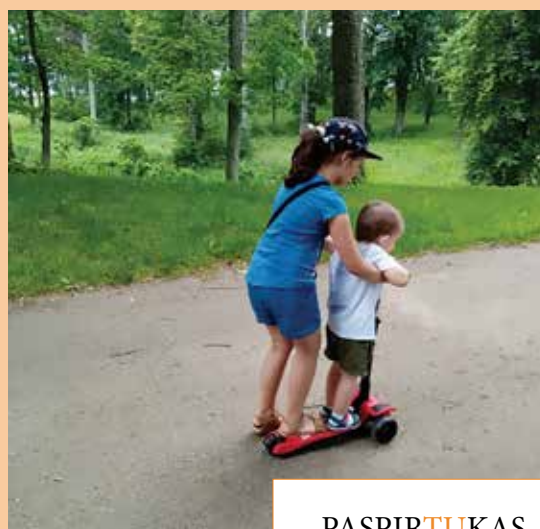
Patenkinus šiuos vaiko poreikius sukuriama prielaidos tolygiam motyvacijos lygiui užtikrinti, sudaromos sąlygos veiksmingai mokytis kalbos, kitakalbiai vaikai įtraukiami į raidų, orientuotą į veiklą, žaidybiniais elementais pasižymintį lietuvių kalbos mokymosi procesą.

STATAU
NAMĄ

MANO
ŠUO

PASPIRTUKAS

⁵ <https://www.goethe.de/ins/lt/lt/spr/unt/kum/dfk/nue/ram/kin.html>

Moksliniai tyrimai patvirtina, kad žaidimas ankstyvąjį vaiko vystymąsi paspartina bent 33 proc. (Goldstein, 2003). Žaidimas visuomet buvo siejamas su mokymusi. Tokia mokymo(si) forma yra pati patraukliausia ir, kaip teigiama daugelyje tyrimų, nepaprastai veiksminga (Hakkarainen, Brėdikytė ir kt., 2015). **Todėl žaidimas turėtų būti ne tik vyraujanti ugdymo(si) forma ankstyvajame amžiuje, bet ir nuostata.** Vaikai, besimokydami per žaidimą ir per interaktyvią veiklą, susikoncentruoja į veiklos esmę ir turinį, todėl lietuvių kalbą lengviau supranta ir išmoksta. Jie lengviau negu suaugusieji priima svetimos kalbos normas. Tai paaiškinama ne tiek vaiko atminties kokybinėmis ypatybėmis, kiek vaiko neturėjimu stiprių asociacijų su gimtąja kalba (Mazolevskienė, 2006). Bendraudami su mokytojais vaikai gali kalbėti kokia nori kalba – gimtąja arba lietuvių, tačiau mokytojai siekia, kad vaikai suprastų jų klausimus ar kitą pateikiamą informaciją lietuviškai. Tuo tikslu mokytojai gali rodyti daug paveikslėlių ir daiktų, demonstruoti judesius, gestus, mimiką. Tai padėtų sukurti tikroviškas situacijas ir geriau suprasti lietuvių kalbą. **Mokytojai turėtų visokeriopai skatinti vaikų savarankiškumą ir norą pažinti naujus dalykus, tyrinėti aplinką.** Vaikams turėtų būti nuosekliai pateikiamos sudėtingesnės veiklos, ugdančios aukštesnius gebėjimus. Svarbu, kad būtų kuriama palanki atmosfera, teigiama nuotaika, nes psichologiškai saugi aplinka sudaro tinkamas sąlygas vaiko gerai savijautai ir sėkmingam ugdymuisi⁶.

Vadovaujantis išdėstytais principais ir reikalavimais rekomendacijose aprašomi **du lietuvių kalbos mokymo(si) organizavimo modeliai**, atitinkantys ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymo didaktinius ypatumus ir psichologinę vystymosi raidą: socialinę emocinę ir kognityvinę (suvokimą, mąstymą, kalbos vystymąsi ir kitus gebėjimus).

⁶ www.smm.lt/uploads/documents/Pedagogams/ikimok_pasiekimu_aprasas.pdf

1. Lietuvių kalbos mokymo(si) organizavimo modeliai tautinių mažumų mokyklose, vykdančiose ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas

Rekomenduojami lietuvių kalbos mokymo(si) organizavimo modeliai pateikiami aprašant esminius abiejų modelių organizavimo principus, prielaidas, pranašumus ir ypatumus. Pateikiami du lietuvių kalbos mokymo(si) organizavimo modeliai, kurie yra integracinio pobūdžio – orientuoti į mokymą(si) per žaidimą interaktyvių veiklų metu. Abu lietuvių kalbos mokymo(si) organizavimo modelius galima vykdyti tiek ikimokyklinio ugdymo grupėse, tiek priešmokyklinėse grupėse. Svarbu atsižvelgti į konkretų vaikų poreikį, mokytojo pasirengimą ir galimybes organizuoti ugdymą lietuvių kalba.

1.1. Lietuvių kalbos mokymo(si) organizavimo modelis: ikimokyklinio arba priešmokyklinio ugdymo programą vykdan- tis mokytojas pats organizuoja ugdomąsias veiklas, į kurias integruoja lietuvių kalbos mokymą(si)

Lietuvių kalbos moko dvikalbis ar daugiakalbis mokytojas, dirbantis pagal ikimokyklinio ar priešmokyklinio ugdymo programą, t. y. lietuvių kalbos mokymą(si) inicijuoja grupės mokytojas.

Ugdomųjų veiklų metu, pavyzdžiui, piešiant, konstruojant, sportuojant, tyrinėjant, kai vartojama lietuvių kalba, naudojamas sutartinis skiriamasis „lietuvių kalbos“ ženklas tam, kad vaikai žinotų (suprastų), kada vyksta perėjimas iš vienos kalbos į kitą.

Veikloms, kada tikslingai mokoma(si) lietuvių kalbos pagal mokytojo savaitinį veiklų planą arba planuotą projektą, numatytos ne mažiau kaip 5 valandos per savaitę. Jas galima paskirstyti taip:

- po 1 val. ikimokyklinio ar priešmokyklinio ugdymo mokytojo inicijuotoms veikloms lietuvių kalba kasdien;
- po 2,5 val. du kartus per savaitę, kai numatomos konkrečių dienų (pavyzdžiui, antradienį ir ketvirtadienį) veiklos, pavyzdžiui: augalų, daiktų, aplinkos stebėjimas ir tyrinėjimas; kūrybinė meninė veikla, stalo žaidimai ir kt.;
- esant sąlygoms ir poreikiui galima organizuoti lietuvių kalbos mokymą(si) kartu su logopedu ar kitu vaikų mokytoju (pavyzdžiui, meninio ugdymo mokytoju). Tokiu atveju numatytas 5 val. per savaitę galima suplanuoti taip: po 0,5 val.

grupiniam susitikimui su logopedu ar kitu mokytoju dukart per savaitę, o kitų 4 val. suderintą veiklą organizuoja grupės mokytojas ir (arba) meninio ugdymo mokytojas.

Šis organizavimo modelis taikytinas

3–4 metų amžiaus vaikams. Kuo jaunesnio amžiaus vaikas, tuo svarbesnis jo emocinis ryšys tiek su ugdomąja veikla, tiek su ugdytoju, t. y. vaikui labai svarbu kalbos aspektu turėti galimybę identifikuotis su mokytoju. Jeigu vaikas savo aplinkoje jaučiasi gerai, nebijo ir nepatiria spaudimo, jis tenkina savo vaikišką smalsumą ir vis aktyviau įsitraukia į ugdymosi procesą⁷.

Šio organizavimo modelio esminis principas: lietuvių kalbos moko pats ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo mokytojas pagal susidarytą savaitinį veiklų planą (arba įgyvendinantis projektą) ir bendradarbiaudamas su kitais ugdymo įstaigoje dirbančiais švietimo pagalbos specialistais (logopedu), meninio ugdymo mokytoju.

Šiam organizavimo modeliui svarbu, kad ir ikimokyklinio ugdymo mokytojas, ir priešmokyklinio ugdymo mokytojas sklandžiai ir taisyklingai kalbėtų lietuviškai.

Šio organizavimo modelio teigiamas aspektas. Šį organizavimo modelį įgyvendinantis mokytojas gerai pažįsta kiekvieną savo ugdytinį, gali kasdienėje ugdomojoje

⁷ http://www.goethe.de/lhr/pro/nempfehlungen/nuernberger-empfehlungen_lit.pdf

veikloje nuosekliai organizuoti lietuvių kalbos mokymą(si) atsižvelgdamas į kiekvieno vaiko daromą kalbos mokymosi pažangą, parinkdamas kiekvienam patraukliausią veiklą. Šiuo mokymosi organizavimo modeliu užtikrinamas veiklų, mokantis lietuvių kalbos, integralumas ir įsitraukimas į kitų mokytojų, dalyvaujančių vaikų ugdyme, organizuojamas veiklas.

Šio modelio organizavimo ypatumai. Per veiklas, kai mokomasi lietuvių kalbos, **naudojamas skiriamasis ženklas ar įvestas specialus (perėjimo į kalbos mokymą(si)) ritualas**, kuris vaikams signalizuotų, kad dabar mokytojas **kalbės tik lietuviškai**. Tai gali būti ryški apyrankė, pakabukas, kaklaskarė ir pan. Perėjimą į lietuvių kalbą galima sužaisti, pavyzdžiui: sukalbant lietuvišką burtažodį; „užrakinant“ nelietuvių kalbą senoviniu raktu ir jį pakabinant vaikams matomoje vietoje visos veiklos metu; „įkvepiant“ kalbos, t. y. įtraukiant oro iš stebuklingo lietuvių kalbos maišelio, ir pan. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų vaizduotė labai laki, tad tokie pokštai jiems patinka, juos įtikina. Šis žaidybinis elementas mažuosius smagiai nuteikia, padeda persiorientuoti nuo vienos kalbos prie kitos, leidžia patirti kalbos mokymosi procesą kaip žaidimą.

Atmintina, kad pasibaigus veiklai turi būti „išeinama“ iš lietuvių kalbos pašalinant skiriamuosius ženklus (pavyzdžiui, nusiimti apyrankę, nusikabinti pakabuką, atsirišti kaklaskarę), atliekant ritualus atvirkštine tvarka (pavyzdžiui, sukalbėti burtažodį gimtąja (ne lietuvių) kalba; paimti tą patį senovinį raktą ir vėl „atrakinti“ gim-

tąją kalbą; „išpūsti“ įkvėptą lietuvių kalbą ir pan.), nes labai svarbu aiškiai atskirti kalbas.

Perėjimas iš vienos kalbos į kitą iliustruojamas priedo 2, 5, 6, 7 pavyzdžiuose.

Per mokytojo inicijuotas lietuvių kalbos mokymo(si) veiklas reikėtų vengti tokio bendravimo, kai vaikai verčiami įsiminti žodžius ar posakius daug kartų juos kartojant. Geriau, jeigu vaikas girdi gražią, taisyklingą mokytojo lietuvišką šneką ir ją spontaniškai pamėgdžioja. Ne tik šneką, bet ir žvilgsnį, gestus, mimiką, kalbos tempą, pauzes, intonaciją ir kt. Už tokias pastangas vaikus reikėtų girti ir skatinti (Sakavičienė, 1994).

Ugdant vaikų kalbą per mokytojų inicijuotas lietuvių kalbos mokymo(si) veiklas, vyrauja žaidimo principas. Tam labai tinka tautosaka: liaudies dainos, žaidimai, greitakalbės, pajuokavimai, garsų mėgdžiojimas, skaitomi trumpi tekstai, eilėraštukai, pasakėlės. Taip vaikai paskatinami suvokti žodžių prasmę be pažodinio vertimo (Šamatovičienė, 2010).

Žaisdami žaidimus, deklamuodami eilėraščius ir dainuodami daineles vaikai gali pasireikšti, įsiminti ir pakartoti žodyną (Olpinska, 2004), t. y. jie geba pademonstruoti įgytas kalbines žinias. Visgi kalba nėra spontaniška, autentiška, vaikams gali stigti kalbinės praktikos galimybių. **Ugdant vaikų lietuvių kalbą derėtų stengtis sukurti kuo daugiau komunikacinių įtraukiančių**

vaikus situacijų, kurių metu jie girdėtų ir bandytų vartoti paprastas kasdienes frazes, įgalinančias minimaliai bendrauti ir patiems palengva tikslingai vartoti lietuvių kalbą. Turi būti ugdomas gebėjimas orientuotis kalbinėje situacijoje ir skatinti kalbinės saviraiškos gebėjimai. Svarbu suvokti, kad antros kalbos mokymasis yra raidos procesas, kuris turi būti skatinamas veikla, grįsta bendravimu (Larsen-Free-man, Long, 1991).

Labai praverstų bendradarbiavimas su logopedu ir jo įtraukimas į sistemingą lietuvių kalbos mokymo planą ankstyvajame ugdyme. Optimalu, jeigu iš 5 valandų per savaitę, numatytų lietuvių kalbos mokymui(si), būtų skiriama po 0,5 val. du kartus per savaitę grupinėms pratyboms su logopedu. Į ugdymo procesą, teikiant pagalbą daugiakalbiams vaikams, turintiems kalbos sunkumų, įsitraukęs logopedas gebės pritaikyti tinkamą kalbos mokymo metodą. Tai bus pagalba vaikui mokantis abiejų (gimtosios ir negimtosios) kalbų. Dirbančiam su vaikais logopedui rekomenduojama mokėti abi kalbas, nes siekiama, kad vaikai pagal savo išgales išmoktų ir tobulintų abi kalbas. Pasiūlymų, kaip bendradarbiauti su kitais ugdymo įstaigoje dirbančiais specialistais, pateikiama kartu su rekomenduojamais metodais.

**1.2. Lietuvių kalbos mokymo(si) organizavimo modelis:
ikimokyklinio arba priešmokyklinio ugdymo programą vykdančias
mokytojas drauge su kalbos mokytoju (lietuvių kalbos ar pradinio
ugdymo) organizuoja ugdomąsias veiklas, į kurias
integruoja lietuvių kalbos mokymą(si)**

Ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo programas įgyvendinantis mokytojas ir ateinantis lietuvių kalbos mokytojas veikia tandemu, t. y. grupės mokytojas bendradarbiauja su lietuvių kalbos mokančiu mokytoju (toliau tekste tai suprantama kaip lietuvių kalbos arba pradinio ugdymo mokytojas).

Šiame modelyje taikomas imersijos principas (jo aprašymas pateikiamas toliau).

Veikloms, kada tikslingai mokoma(si) lietuvių kalbos, numatytos ne mažiau kaip 5 valandos per savaitę. Jas galima paskirstyti taip (dėl tikslingumo susitaria grupės mokytojas ir lietuvių kalbos mokantis mokytojas):

- skiriant dukart per savaitę po 2,5 val.;
- skiriant po 1 val. penkis kartus per savaitę;
- skiriant po 1,5 val. du kartus per savaitę ir du kartus po 1 val. per savaitę.

Ugdomosios veiklos lietuvių kalba vykdomos grupės mokytojui ir kalbos mokančiam mokytojui bendradarbiaujant su ugdymo įstaigoje dirbančiais švietimo pagalbos specialistais, meninio ugdymo ir kt. mokytojais. Šis organizavimo modelis taikytinas 5–6 metų amžiaus vaikams, nes yra veiksmingesnis ir našesnis negu mo-

kytojų inspiruotos kalbinės veiklos. Darni dvikalbio ugdymo sistema padeda labiau atliepti įvairius tautinių mažumų ugdymo įstaigas lankančių vaikų kalbinio ugdymo poreikius, siekiant sėkmingo mokyklinio starto (Mazolevskienė, 2006).

Šio amžiaus (5–6 metų) vaikams geriau sekasi mokytis trumpų dialogų, dainuoti lietuviškas daineles, deklamuoti eilėraščius ir kitokius eiliuotus tekstus, kuriuos kartodami, jie mokosi taisyklingai tarti garsus, posakiais formuluoti sakinius. Į tai atsižvelgdami mokytojai ir organizuoja ugdomąsias veiklas pagal planuojamą dienvartę.

Šio organizavimo modelio esminis principas: lietuvių kalbos moko gimtakalbis (arba negimtakalbis) lietuvių kalbos mokantis mokytojas, puikiai kalbantis lietuviškai ir turintis pedagoginių, psichologinių žinių, kaip dirbti su ikimokyklinio, priešmokyklinio amžiaus vaikais. Visos lietuvių kalbos mokymo(si) veiklos (temos ir turinys) derinamos su ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo mokytoju pagal savaitinį veiklų planą arba planuotą projektą, numatytą įprastine įstaigos kalba.

Šio modelio organizavimo ypatumai. Ateinantis lietuvių kalbos mokytojas ugdomąją veiklą organizuoja vartodamas tik lietuvių kalbą, taikydamas imersijos metodą ir dirbdamas tandemu su kitakalbiu grupės

mokytoju. **Imersija** – panardinimas į kalbą (lot. *immersio* – panardinimas)⁸.

Tai nėra įprastinė kalbos pamoka; kalbos ugdymas imersijos metodu reiškia, kad vaikai patys natūraliai išmoksta naują kalbą. Imersija labiausiai išpopuliarėjo Kanadoje, kur ir buvo pirmą kartą įdiegta. Tačiau ir Europoje yra daug sėkmingai taikomos imersijos metodų pavyzdžių (Piske, Möller, 2019). Idealiu atveju su vaikais dirba mokytojai, kuriems mokomoji kalba yra pirmoji ar antroji gimtoji kalba. Tačiau tai nėra privaloma sąlyga, nes ir negimtakaliai asmenys, puikiai išmokę kalbą ir kalbantys be akcento, gali sklandžiai dirbti ir taikyti imersijos metodą.

Tad organizuojant lietuvių kalbos mokymą(si) imersijos metodu vaikai „panardinami“ į kalbą ir natūraliai ugdosi bei lavina savo kalbinius įgūdžius. Suprasti kalbą jiems padedama naudojant daug vizualinės medžiagos (piešiniai, aplikacijos, konkretūs daiktai ir kt.), paaiškinant kitais (vaikams jau žinomais ir išmoktais) žodžiais.

Su vaikais imersijos metodu dirbantys mokytojai turėtų suteikti vaikui „kalbos peno“, t. y. sukurti kuo daugiau komunikacinių situacijų ir daug kalbėti (Burmeister, 2012). Lietuvių kalbos mokytojas turėtų komentuoti tai, ką vaikai daro, detalizuoti, paskatinti, paaiškinti ir pan. Tai dar vadinama „lygiagrečiuoju kalbėjimu“, „grįžtamąjo ryšio“ metodu. Tinkami išplėtimo, patikslinimo, perfrazavimo metodai – kai mokytojas rodo susidomėjimą, tikslinasi, perklausia, stengiasi suprasti, ką vaikas nori pasakyti (tai neturėtų būti įkyrus ka-

mantinėjimas, o natūralus smalsumas, šiek tiek labiau paraginant kalbėti), ir mokomąją kalbą taisytinai suformuluoja klausimus ir atsakymus, išgirstus iš vaiko, kad šis įsidėmėtų taisyklingas frazes. Jei mokytojas pastebi, kad vaikas pritrūko žodžių, pabando nuspėti vaiko mintį, priimena, pasako naujus žodžius, parodo, jog suprato vaiką. Šiuo atveju skatinama ir ne-verbalinė komunikacija, kuri padėtų plėtoti dialogą toliau⁹.

Taikant imersijos metodą siekiama, kad vaikai mokytųsi ne tik pavienių žodžių, bet ir įvairių kalbinių struktūrų, padėsiančių jiems komunikuoti. Kiekvienas ugdytinis turi išmokti tam tikrą skaičių žodžių ir žodžių junginių ir gebėti jais operuoti, kurie jam taptų kaip pagrindas autentiškam bendravimui. Svarbu pažymėti, kad **reikia skatinti vaikus ne tik atkartoti ir įsiminti** parinktų, temiška susijusių dainelių, skaičiuočių, eilėraščių, pirštų žaidimų ir kitus smulkiosios tautosakos tekstus, bet **akcentuoti juose vartojamas formuluotes**, posakius, praversiančius vaikams reiškiant savo mintis, sudarant trumpus sakinius, kuriant dialogus ir bandant kalbėti lietuvių kalba. **Mokant kalbos labai svarbu skirti daug dėmesio taisyklingam tarimui.**

Neretai nutinka taip, kad grupėje atsiranda vaikų, geriau mokančių mokomąją kalbą (šiuo atveju – lietuvių), tad jie labai noriai vertėjauja. Reikia juos skatinti, pagirti už rodomą iniciatyvą, nes tai puikus pavyzdys kitiems vaikams, o kartu ir motyvacija pačiam vaikui toliau daryti kalbinę pažangą. Tokie vaikai – puikūs mokytojo

⁸ <https://www.lietuviuzodynas.lt/terminai/Imersija>

⁹ https://www.smm.lt/uploads/documents/tevams_ugdymo_planai/knyga%20-%20rekomendacijos.pdf

pagalbininkai, jie palengvina ir paspartina komunikaciją su kitais vaikais. Tačiau tokių mokinių pagalba nereikia piktnaudžiauti. Mokytojas turėtų siekti, kad visi vaikai bandytų patys, be vertimo, suprasti tiek verbaliai, tiek neverbaliai jiems skelbiamą informaciją lietuvių kalba. Veiklų metu, kai vartojama lietuvių kalba, svarbu nuolat padirginti visus vaikus, pasidžiaugti jų gebėjimais, pasiekimais, ypač kalbiniais, kad jie įsimena lietuvių kalbos žodžius, žodžių junginius ir reikšmes, taisyklingai taria, patys bando kalbėti lietuviškai.

Atmintina: taikant imersijos metodą svarbu, kad ateinantis kalbos mokytojas su vaikais kalbėtų tik lietuviškai, o kitas (nuolat su vaikais dirbantis mokytojas) – vaikų gimtąja kalba. **Labai svarbu, kad mokytojai vienas kitam nevertėtų!** Mokytojai kartu ruošiasi veikloms, aptaria ugdymo turinį, metodus, priemones, aplinką. Lietuvių kalba organizuojamų veiklų metu dalyvauja abu mokytojai, kalbos mokytojas veda suplanuotą veiklą, o grupės mokytojas asistuoja. Tarpusavyje ir su vaikais kalba tik ta kalba, su kuria juos tapatina vaikai (pvz., lietuvių kalba siejama su kalbos mokytoju, o vaiko gimtoji kalba – su grupės mokytoju).

Priede pateikiamas savaitės veiklų 1 pavyzdys, iliustruojantis, kaip taikyti imersijos metodą dirbant tandemu su grupės mokytoju.

GELTONA

MĖLYNA

RAUDONA

ŽALIA

Šio organizavimo modelio esmė: lietuvių kalbos mokymas(is) nėra atskiras mokomasis dalykas, nes vaikų kalbėjimas antrąją kalbą yra tiesiogiai susijęs su vaikų kasdienne veikla, dienos ritmu, aplinka, elgesiu. Čia svarbiausia tai, kad kalbos mokymas(is) organizuojamas taikant imersijos metodą.

Šio organizavimo modelio pranašumas: vaikai natūraliai perima lietuvių kalbos leksiką, mokosi taisyklingos tarties, nes vyrauja intensyvesnis lietuviškas kalbinis fonas. Susidaro daugiau natūraliai kylančių komunikacinių situacijų, atsiran-

da daugiau galimybių skirti pakankamai individualaus dėmesio kiekvienam vaikui, nes dirba du mokytojai: ikimokyklinio arba priešmokyklinio ugdymo mokytojas ir lietuvių kalbos mokantis mokytojas. Todėl mokymo(si) procesas priartėja prie natūralaus bendravimo ir pasiekiamas mokymo(si) tikslas – kalba tampa bendravimo priemone (Musteikienė, Ramonienė, 1991).

Pasiūlymų, kaip bendradarbiauti su kitais ugdymo įstaigoje dirbančiais specialistais, pateikiama prie rekomenduojamų metodų.

2. Svarbūs aspektai siekiant kokybiško ugdymo(si) lietuvių kalba

Kas svarbu ir į ką atkreiptinas dėmesys, įgyvendinant abu siūlomus lietuvių kalbos mokymo(si) organizavimo modelius tautinių mažumų mokyklose, vykdančiose ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo programas?

2.1. Ugdymo(si) aplinka

Organizuojant veiklas, kai vartojama lietuvių kalba, labai svarbu nenuvertinti **ugdymo aplinkos poveikio**. Taikant tiek vieną, tiek kitą lietuvių kalbos mokymo(si) organizavimo modelį, vaikai skatinami domėtis lietuvių kalba ne tik per lietuvių kalbos mokymo(si) veiklas, tačiau ir laisvai žaisdami bei tyrinėdami grupės, ugdymo įstaigos erdves (pavyzdžiui, biblioteką, valgyklą), ar būdami už jų ribų.

Reikėtų atidžiai **išnagrinėti mokymo-si priemonių pasiūlą**, kad vaikai turėtų galimybę vartoti lietuvių kalba parengtus leidinius, knygeles, enciklopedijas, žaisti stalo žaidimus. Grupėje turėtų rasti vietą ir lietuviška abėcėlė (ją tikslinga išdėlioti (pakabinti) vaikams nuolat matomoje vietoje). Pravartu pasigaminti dvikalbius užrašus ant daiktų patalpose, kuriomis naudojasi vaikai, pavyzdžiui: drabužinėje vaikų vardus parašyti dviem kalbomis; ant knygų lentynos ir kitų baldų prikabinti korteles su lietuviškais tų baldų pavadinimais ir pan.

Lietuvių kalbos galima mokytis ir įvairių ekskursijų (pramogų, švenčių) metu. Tada reikėtų vaikams prisiminti jau girdėtus lietuviškus žodžius, frazes, taip pat natūraliai plėsti žodyną: lietuviškai pasakant vieno ar kito matomo objekto (namo, automobilio, dviračio ir pan.), kraštovaizdžio (medžio, lauko, gėlės, upės ir pan.), patiriamos emocijos (smagu, gražu, linksma ir pan.) pavadinimą. Galima visiems kartu sušokti (sudainuoti) lietuvišką žaidimą (dainelę), susijusį su išvykos tema. Taip

MAŠINA

vaikai patiria ne tik įspūdžių, bet plečiamas lietuvių kalbos žodynas, stiprinami bendravimo lietuvių kalba gebėjimai.

**Kalbos mokymosi procesui intensyvin-
ti galima pasitelkti ir ugdymo įstaigoje
nedirbančių žmonių pagalbą.** Reguliariai
ar tik išskirtinėmis progomis apsilankantys
lietuviškai kalbantys svečiai padeda sukurti
daugiau komunikacinių situacijų ir skatina
vaikus kalbėti. Pagal galimybes ir aplinky-
bes galima pasikviesti Lietuvoje (ar savo
gyvenamojoje vietovėje) žinomą sporti-
ninką, aktorį, muzikantą, kitų profesijų
atstovus, kurie vaikams lietuviškai papasa-
kotų apie savo veiklą, su jais pasikalbėtų,
pažaistų. Taigi, organizuojant ugdymą lie-
tuvų kalba, verta pamąstyti apie netoliese
esančias kitas bendruomenes ir pavienius
asmenis, kurie vaikams yra įdomūs savo
veikla, kalba lietuviškai ir noriai įsitrauktų į
projektines veiklas.

VAIKAI

ŽIEMA

BESMEGENIS

2.2. Rekomenduojami metodai

Lietuvių kalbos mokymas(is) tyrinėjant ir eksperimentuojant

Mokyti lietuvių kalbos rekomenduojama taikant tyrinėjimo ir eksperimentavimo metodą.

Vaiko amžių ir poreikius atitinkantis tyrinėjimas ir atradimo džiaugsmas, t. y. į turinį ir interakciją orientuotas mokymas(is) pasitelkiant širdį, rankas ir protą, padeda išmokyti ir kalbą (Fthenakis, 2009).

Siūlomų temų spektras gana platus: pojūčių dirbtuvės, liečiamoji matematika, visata, Lietuvoje žiemojantys paukščiai, arbatžolių gydomosios savybės, medaus kelias, magneto savybės, vandens savybių tyrinėjimas, gyvūnija (augintiniai), optinės apgaulės, technikos stebuklai ir pan.

Derėtų stebėti ir įsiklausyti į tai, kuo domisi patys vaikai, ko jie klausia, kas jiems įdomu. Ankstyvajame amžiuje, taikant kalbos mokymo(si) tyrinėjant metodą, turėtų būti nagrinėjamas ir aptariamas siauras pasirinktos temos aspektas (pavyzdžiui, kaip dygsta pasodinta sėkla; kas nutinka spalvotą saldainį įmetus į vandenį ir pan.).

Tyrinėjimai paprastai trunka apibrėžtą laiko tarpą ir pasižymi tipiška, pasikartojančia eiga:

- sukuriamą maloni, atpalaiduojanti atmosfera;
- vaikų dėmesys sutelkiamas į dalyko turinį arba nagrinėjamą užduotį;
- pateikiamos užduotys, skatinančios dalyvauti veiklose;
- atliekami veiksmai ir vedamos veiklos palydimos žodžiu, nuolatos komentuojami mokomąja (šiuo atveju – lietuvių) kalba;
- tyrinėjimų rezultatai aiškūs ir akivaizdžiai matomi;
- baigiamoji refleksija (*Ką mes šiandien sužinojome? Ko mes išmokome?*). Taikant lietuvių kalbos mokymo(si) modelį, kai veiklą organizuoja ikimokyklinio arba priešmokyklinio ugdymo mokytojas, refleksija gali būti atliekama gimtąja vaikų kalba, grupės mokytojui „grįžus“ atgal į gimtąją kalbą);
- taikant papildomas veiklas (žaidimai, dainos, istorijos) išplečiamos ir įvairiau vartojamos mokomosios kalbos (šiuo atveju – lietuvių) kalbinės struktūros (žodynai, trumpi sakiniai, žodžių junginiai) (Hoppenstedt, Widlok, 2011).

Lietuvių kalbos mokymo(si) veiklose, kai taikomas tyrinėjimo ir eksperimentavimo metodas, būtina naudoti daug vizualios medžiagos, atspindinčios veiklos turinį. Mokytojas atliekamą eksperimentą ir tyrimą turi gebėti aiškiai ir vartodamas tinkamą terminiją pakomentuoti. Kai vaikus domina turinys, jie geba suvokti ir sudėtingesnę informaciją, pateikiamą ne gimtąja kalba, nes jiems smalsu ir įdomu, todėl jie

sutelkia dėmesį į tyrinėjamą dalyką ir net nedėdami pastangų įsimena naujas sąvokas lietuvių kalba, plečia žodyną, formuoja klausimus ir pan. Svarbu pažymėti, kad vaikai turi ne tik gauti dalykinių žinių, bet ir patys aktyviai veikti (Hoppenstedt, Widlok, 2011).

Priede pateikiami detalūs šio metodo taikymo pavyzdžiai (2, 3 ir 4).

Lietuvių kalbos mokymas(is) sportuojant

Šis lietuvių kalbos mokymo(si) metodas patrauklus, nes atliepia mažų vaikų poreikį daug judėti, padeda iškrauti susikaupusią įtampą, išmoko žaisti komandinius žaidimus, stiprina psichinę ir fizinę sveikatą, papildoma žinias apie sveiką gyvenseną, kartu gilina lietuvių kalbos žinias, plečia lietuvių kalbos žodyną.

Taikant šį metodą atsiveria puiki galimybė bendradarbiauti su kitais specialistais: šokių mokytojais, vaikų jogos mokytojais, kovos menų mokytojais (karatė, aikido ir pan.), akrobatikos, gimnastikos treneriais, kalbančiais lietuviškai.

Fizinio ugdymo srityje besispecializuojantis mokytojas (jogos mokytojas, judesio raiškos mokytojas, šokių mokytojas, kovos menų mokytojas ir kt.) ar tokią veiklą organizuojantis grupės mokytojas („persijungęs“ į lietuvių kalbą), ar ateinantis kalbos mokytojas stengiasi sukurti lietuvių kalbos mokymąsi skatinančias sąlygas. Tad sportinės veiklos vadovas pats stebi ir reflek-

tuoja savo kalbos vartojimą, nes suvokia, kad yra pavyzdys vaikams. Jis kalba aiškiai, raiškiai ir garsiai. Įsitraukdamas į komunikacines situacijas su vaikais, bendrauja rišliais sakiniais, padeda vaikams formuluoti sakinius taisyklinga lietuvių kalba (žinoma, neakcentuodamas vaikų daromų klaidų)¹⁰.

Prieš pradėdamas savo ugdomąją veiklą per judesį, mokytojas apmąsto kalbinę įžangą, supažindina vaikus su sportiniu inventoriumi (parodo ir įvardija). Rodydamas įvairius pratimus, palydi juos kalba: judesius atlieka neskubėdamas, kad spėtų lėtai ir aiškiai kalbėti; pakartoja, paragina vaikus kartu sportuoti ir kartoti žodžius. Kreipia dėmesį į tikslų kūno dalių ir naudojamo inventorių įvardijimą.

Jei sportinės veiklos metu žaidžiamas judrusis žaidimas, mokytojas gali pasitelkti lėles, iliustracijas, kitą vaizdinę medžiagą ir šitaip vaikus supažindinti su žaidimo siužetu, taisyklėmis, padėti pasiskirstyti vaidmenimis. Mokytojas taip pat stengiasi atkreip-

¹⁰ https://www.internationale-bauausstellung-hamburg.de/fileadmin/Mediathek/K13_sbz/Sprachf%C3%B6rderung-in-Bewegung_2.pdf

ti dėmesį į aplinką, erdves, pavyzdžiui, kur stovi pats ir kaip sustoti vaikams patalpoje, paaiškina žodžiais lietuviškai. Darant apšilimą ar duodamas komandas pratimams atlikti, „žaidžia“ su kalba, pavyzdžiui, vartoja antonimus (*bėgti–stoti, sklendyti–rėplioti* arba *lengvas–sunkus, didelis–mažas, ilgas–trumpas, greitas–lėtas* ir pan.); pakviečia

vaikus pantomima pavaizduoti įvairius būdvardžius, pavyzdžiui: *didelis, ilgas, energingas, stiprus* ir pan.

Sportinių veiklų metu, per atokvėpio minutes, galima žaisti pirštų žaidimą, pasakyti greitakalbę, sudainuoti dainelę, padeklamuoti eilėraštį lietuviškai.

Priede pateikiamas lietuvių kalbos mokymosi sportuojant pavyzdys (5).

Lietuvių kalbos mokymas(is) žaidžiant teatrą

Teatro metodų taikymas yra veiksmingas būdas mokytis kalbų. Žaidžiant teatrą lavinama žodinė ir nežodinė vaiko kalba, plečiamas žodynas ir ugdomas gebėjimas reikšti savo mintis. Lietuvių kalbos ugdymų veiklų metu rekomenduojama išbandyti kamišibai, naudoti lėles, žaisti objektų teatrą ir taikyti pantomimos elementus.

Kamišibai išvertus iš japonų kalbos reiškia „popieriaus teatras“. Tai popierinis, kartoninis ar medinis dvigubas rėmas su „languinėmis“ ar be jų. Į tokio rėmo pro šoną ar iš viršaus, nenuitylant pasakojamai istorijai, kišamos ir keičiamos iliustracijos. Iliustracijų skaičius yra ribotas (apie 10–15 vnt.), o jose pavaizduoti kartiniai, ryškiausi istorijos momentai, padedantys klausytojui ir žiūrovui sekti ir suprasti istorijos siužetą. Toks interaktyvus istorijos būdas puikiai tinka ankstyvajame amžiuje vaikus mokyti kalbų, nes raktiniai istorijos žodžiai pavaizduojami iliustracijose, kurios kinta. O tai padeda ilgiau išlaikyti vaikų dėmesį. Taip pat pasakotojas palaiko intensyvesnį akių

kontaktą su auditorija, taip galima stebėti vaikų emocijas ir įsitraukimą.

Taikant kamišibai metodą veiklai su 3–6 metų amžiaus vaikais, patartina turėti ir kitų pasakojimo siužetą atspindinčių rekvizitų, pasitelkiant visas jusles, kad vaikai galėtų juos paliesti, pauostyti, išgirsti ir pan. Pavyzdžiui, sekant pasaką apie tris paršelius ir vilką, galima atsinešti šiaudų, medinių lentelių ir plytą ir atitinkamu pasakos momentu, sustojus ties atitinkama iliustracija, padaryti pauzę ir leisti vaikams vieną šių statybinių priemonių pačiuojuoti, dar labiau įtraukiant vaikus į istorijos plėtojimą (vaikai šioje vietoje gali pabendrauti savo gimtąja kalba).

Kamišibai keičiamos iliustracijos lengvai prikausto vaikų dėmesį, todėl nesunkiai vėl pereinama prie mokomosios (lietuvių) kalbos. Vaikai kamišibai būdu sekamas istorijas labai mėgsta, o svarbiausia, kad iliustruoti galima bet kokią pasakojimą, net ir pačių vaikų sukurtą! Žinoma, ne kiekvienas mokytojas mėgsta ir moka piešti, tad čia

puiki niša bendradarbiauti su kaimynystėje įsikūrusiomis mokyklomis! Pradinių ir aukštesniųjų klasių mokiniai gali dovanoti jauniems draugams savo kūrybos piešinius – iliustracijas. Svarbu, kad istorijos būtų iliustruotos ant tinkamo formato lapo (A3 dydžio) ir sekamos lietuviškai. Iliustruoti galima lietuvių liaudies ir kitų tautų pasakas, legendas, pasakėčias, vaikų literatūros klasikų kūrinius ir kt. Kamišibai puikiai tinka norint supažindinti vaikus su gamtos, pasaulio pažinimo turiniu, pavyzdžiui, galima tematizuoti ir iliustruoti gintaro atsiradimo istoriją, vandens apytakos ratą, augalo kelią nuo sėklos iki derliaus, žmogaus organizme vykstančius procesus ir pan. Daugiau informacijos apie kamišibai metodą pateikiama skaitmeninių nuorodų dalyje.

Lėlės. Itin veiksmingas kalbos mokymas(is) yra naudojant lėles (marionetės, ant rankų užmaunamos, pirštų, skudurinės, valdomos virbais ir kitokios lėlės), kurios prabyla ir ragina vaikus įsitraukti į veiklas. Žaidimas yra kasdienė ir natūrali vaikų veikla, kurios metu lavėja jų kūrybingumas, socialiniai įgūdžiai, atsiskleidžia temperamentas, formuojasi charakteris, vystosi pažintiniai gebėjimai, paleidžiamos vidinės įtampos, patiriamos pozityvios emocijos. Tad kalba, nepaisant, ar ji gimtoji, antroji ar užsienio kalba, tėra palydovas, instrumentas žaidimui plėtoti. Žaidimas gali gimti vaikų inicijuojamas arba kviesti žaisti teatrą gali ir kalbos mokytojas, vildamasis, kad vaikai prie jo prisijungs (Möller, 2011). Ugdomųjų veiklų metu naudojamos lėlės intriguoja, patraukia vaikus ir ilgiau prikausto jų dėmesį, žadina vaizduotę, kūrybiškumą, pralinksmina juos, be kita ko,

atliepia jų pačių norą mėgdžioti kitus, t. y. vaidinti.

Priede pateikiamas ugdomosios veiklos žaidžiant teatrą pavyzdys (6).

Lėlių naudojimas veiklose padeda vaikams peržengti barjerus, nugalėti baime ir nuogąstavimus. Užkalbinti lėlės svetima kalba, vaikai dažnai prabyla ta pačia (šiuo atveju valstybine lietuvių) kalba, bendrauja su ja, o ne su mokytoju, aiškiau taria žodžius, atsako, klausia ne vien pavieniais lietuviškais žodžiais, bet drąsiau kuria ir trumpus sakinius. Vaidinti su lėlėmis gali ne tik mokytojai, bet ir patys vaikai. Galima kurti inscenizacijas ar spektakliukus. Tam, kad šis kūrybinis procesas vyktų lietuvių kalba, patartina rinktis gerai žinomas, mėgstamas, nesudėtingas istorijas ar pasakas, kuriose daug pasikartojančių frazių.

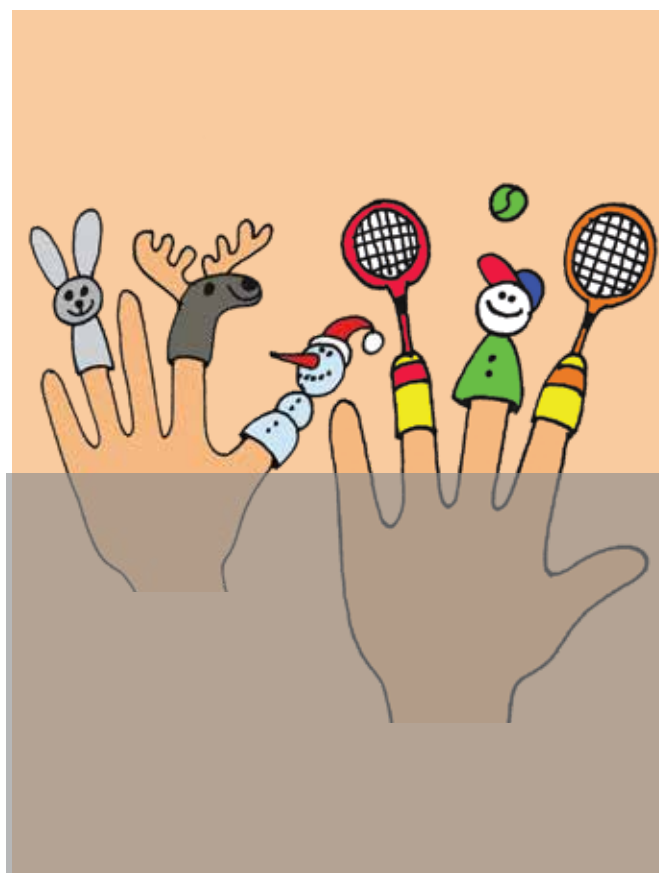
Objektų teatras labai lavina vaikų vaizduotę, skatina kalbėti, kelia juoką, nustebina, atspindi pačių vaikų žaidimą, kai jie, naudodami įvairius daiktus, imituoja.

Kuriant objektų teatrą naudojami įvairūs daiktai, kurie atgyja, tampa personažais, įgauna įvairių charakterio bruožų, prabyla balsu. Labai svarbu atkreipti dėmesį į naudojamų daiktų vientisumą, estetiką, į tai, kokias asociacijas jie kelia, kokiomis savybėmis pasižymi, kokius garsus galima jais išgauti, kaip transformuoti. Pavyzdžiui, jei tema apie šeimą, tai šeimos narius ir jų tarpusavio santykius galima pavaizduoti naudojant skirtingo dydžio, spalvų, būklės ir stiliaus batus. Juk batus galima susegti

dirželiais ir taip imituoti apsikabinimą, moteriškame bate gali tilpti mažas batukas: taip pavaizduojamas kūdikio laukimasis, batai gali susipešti, susitaikyti ir t. t. Tai ugdo vaikų kūrybinius gebėjimus, o mokytojas paskatina ieškoti įvairiausių įdomių sprendimų.

Pantomimos elementų taikymas padeda vaikams susitelkti, nurimti, teikia džiaugsmo, nes skatina žaisti. Nors pati pantomima yra grįsta neverbaline raiška, tačiau taikomi jos elementai gali kaip tik skatinti kalbėjimą, nes esmė – atspėti, įvardyti ir apibūdinti, kas vaizduojama. Vaikai tokius žaidimus labai mėgsta, atsipalaiduoja, noriai aptarinėja, ką pavyko kūno plastika ir mimika sukurti. Pavyzdžiui, skamba muzika, jai nustojus groti, vaikai turi sustingti ir pavaizduoti kokį nors gyvūną. Arba galima pasigaminti korteles su įvairiais paveikslukais, vaikai, sėdėdami ratu, traukia jas ir turi nerodydami kitiems pavaizduoti, kas jose nupiešta. Taip pat galima dainuoti vaikams žinomas daineles, nuosekliai praleidžiant dainos žodžius ir juos pavaizduojant. Tai lavina vaikų ritmo pojūtį, padeda įsidėmėti trūkstamo žodžio reikšmę, pralinksmina.

Pantomimos elementų taikymas atspindi 5 ir 6 pavyzdžiuose.

Lietuvių kalbos mokymas(is) kuriant dailės darbelius

Estetinis ir meninis ugdymas atliepia ir padeda įgyvendinti vaiko kūrybinės veiklos poreikį. Kurdami meninius darbelius vaikai atsipalaiduoja, atsiskleidžia, išreiškia savo individualumą, savitą mąstymą, išradingumą ir patiria daug teigiamų emocijų.

Vaikai turi didžiulį norą pavaizduoti tai, ką jie patyrė, sužinojo, pamatė, išgirdo, suvokė, išmąstė, pajautė, tad mokant lietuvių kalbos tikslinga sukurti palankias sąlygas vaikų saviraiškai per meninio ugdymo veiklas. Paskata tokioms integruotoms veikloms galėtų būti tą savaitę grupėje gvildenamos temos. Tai leistų įtvirtinti įgytas vaikų žinias, padėtų vaikams išmokti naujus žodžius ir plėsti lietuvių kalbos žodyną, skatintų įsitraukti į pokalbius ir apmąstymus tomis temomis.

Integruotas lietuvių kalbos mokymo(si) ir dailės veiklas galėtų rengti grupės mokytojas, kalbos mokantis mokytojas arba meninio ugdymo mokytojas, kalbantis lietuviškai.

Ugdomosios veiklos metu mokytojas turėtų stengtis kalbėti ramiai, garsiai, aiškiai ir riškiai. Mokytojas turėtų skirti laiko temos pristatymui lietuvių kalba, vaikų supažindinimui su veiklai paruoštomis priemonėmis, siūlomomis dailės technikomis. Kuriantiems dailės darbelius vaikams dažnai prireikia pagalbos, tad priėjus prie vaiko svarbu pasakoti, kokius veiksmus vaikas ir (ar) mokytojas tuo momentu atlieka. Kai vaikai baigia kurti dailės darbelius,

rekomenduojama juos pakviesti bendrai refleksijai, kad vaikai ir mokytojas aptartų vykusią veiklą, taip pat mokytojas paskatintų vaikus lietuvių kalba pasidalyti savo įspūdžiais apie kūrybinį procesą.

KURIU

Interaktyvus knygų skaitymas

Knygų skaitymas ir tyrinėjimas, tinkamai jas parinkus, praturtina vaikų žodyną, skatina bendrauti lietuvių kalba. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikams derėtų skaityti trumpas, iliustruotas knygutes lietuvių kalba, nes paveikslėliai padeda lengviau sekti ir suprasti pasakojimo siužetą, išsiaiškinti nežinomų žodžių (terminų) reikšmę, juos įsiminti. Literatūros kūrinių vaikams skaitymas raiškiai balsu intonuojant lavina vaikų lietuvių kalbos klausymo kompetenciją, natūraliai padeda šalinti netikslų tarimą, jo neakcentuojant. Taip pat atkreipiamas vaikų dėmesys į rašmenis, taisyklingą žodžių rašybą, nepaisant to, kad tai nėra jų mokymosi objektas.

Perskaitytas istorijas galima su vaikais sėkmingai inscenizuoti, atkartoti veikėjų dialogus tekste vartota kalba, įtraukti vaikus į teksto suvokimo patirtį įvedant įvairius žaidybinius elementus. Toks interaktyvus knygų skaitymo būdas turi daug naratyvinio žaidimo bruožų.

Skaitomos knygos skatina vaikus mąstyti, padeda įtraukti vaikus į diskusijas apie knygų herojų nutikimus, susitapatinti su jais, įkvepia pasidalyti savo patirtimi (tiek gimtąja, tiek mokomąja kalba).

Interaktyvaus skaitymo pavyzdžių (7 ir 8) pateikiama priede.

2.3. Bendravimas ir bendradarbiavimas su tėvais (globėjais)

Šeimos įtaka – svarbiausias veiksnys, nuleimantis vaiko vystymąsi ir jo identiteto formavimąsi. Tėvai (globėjai) turėtų stengtis perduoti vaikui šeimoje puoselėjamas kultūrines tradicijas ir padėti vaikui nuo pat mažens, nepriklausomai nuo jo kilmės, tautybės ir padėties, pozityviai reaguoti į kultūrinius visuomenės skirtumus ir įvairovę¹¹. Svarbus veiksnys, lemiantis, ar vaikas mokysis kitos kalbos, yra tėvų (globėjų) požiūris. Tam, kad vaikas išmokytų abi kalbas, būtina jį palaikyti ir skatinti nuosekliai mokytis kalbų.

Pagrindinis dvikalbių vaikų poreikis – būti su visais ir kaip visi. Jie nori būti matomi, išgirsti, išklaustyti, suprasti, kalbinauti, padrašinami, dalyvaujantys. Mokantis dviejų kalbų svarbiausia yra vaikų noras mokytis¹².

Kai kuriems vaikų tėvams (globėjams) ir mokytojams kartais vis dar kyla nerimas, kad vaikams, pradedantiems anksti mokytis kitų (ne gimtosios) kalbų, toks krūvis gali būti per didelis ir varginantis. Visgi dauguma tėvų (globėjų) neabejoja savo vaikų intelektualiniu potencialu ir pritaria antrosios kalbos mokymuisi ankstyvajame amžiuje. Jie tiki tuo, kad ankstyvame amžiuje pradėję mokytis vienos ar daugiau kalbų vaikai greičiau ir be didelių pastangų jas išmoks.

Siekiant ankstyvąjį kalbų mokymosi procesą organizuoti sėkmingai, būtina traktuoti vaikų tėvus (globėjus) kaip nepažinamus bendradarbiavimo partnerius ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo ir lietuvių kalbos mokytojams. Bendraudami su tėvais (globėjais) mokytojai turi išsiaiškinti, kokios kalbos vartojamos šeimoje, kokių pastabų tėvai (globėjai) turi dėl vaikų kalbinės raidos, kad būtų pasirengę konsultuoti ir informuoti tėvus (globėjus) kalbinio ugdymo klausimais. Mokytojas, stebėdamas ir fiksuodamas vaiko lietuvių kalbos mokymosi pažangą, turėtų ją nuolat aptarti su vaiko tėvais, paskatinti juos ir namuose su vaiku skaityti lietuviškas knygutes (net ir tas pačias, kurios skaitomos grupėje), klausytis lietuviškų dainelių, dvikalbiu būdu pakartoti vieną ar kitą žodį, frazę ir pan.

Palankus tėvų (globėjų) požiūris į ankstyvąjį kalbų mokymą(si) ir į būtinybę išmokti valstybinę lietuvių kalbą didina vaiko norą ir motyvaciją mokytis kalbų.

Priede pateikiamas bendravimą ir bendradarbiavimą su tėvais skatinantis šeimos šventės pavyzdys (9).

¹¹ <https://www.upc.smm.lt/projektai/pletra/files/Metodinis%20leidinys%20priesmokyklinio%20ugdymo%20pedagogams.pdf>

¹² https://www.smm.lt/uploads/documents/tevams_ugdymo_planai/knyga%20-%20%20 rekomendacijos.pdf

2.4. Vaiko kalbos mokėjimo pažangos fiksavimas

Priklausomai nuo dvikalbių, daugia-
kalbių, kitakalbių vaikų kalbinės patirties,
vienų vaikų pasiekimai gali būti vienokie,
kitų – kitokie. **Ikimokyklinio amžiaus vaikų
pasiekimų aprašas** (2014) (toliau – Apra-
šas) padeda ikimokyklinio ugdymo moky-
tojams nustatyti, kurį pasiekimų žingsnį
yra įveikęs konkretus vaikas ir tikslingai
numatyti tolesnius jo kalbos mokymosi
uždavinius. Aprašas taip pat leidžia iki-
mokyklinio ugdymo mokytojams fiksuoti
vaiko daromą pažangą šnekamosios ir
rašytinės kalbos srityje. **Priešmokyklinio
ugdymo bendrojoje programoje** taip pat
fiksuojama vaikų kalbinė pažanga. Jei vai-
kai mokosi dviejų kalbų, kiekvienos kalbos
pasiekimai fiksuojami atskirai. Tada nu-
statoma, kuriame pasiekimų žingsnyje yra
vaikas, kalbėdamas viena kalba, ir kuriame
pasiekimų žingsnyje – kalbėdamas kita kal-
ba. Taip pat vertinami ir rašytinės kalbos
gebėjimai. Tai padeda numatyti tolesnius
kiekvienos kalbos plėtojimo žingsnius ir
stebėti vaiko pažangą¹³.

Stebint ir fiksuojant vaikų pažangą, pir-
miausia svarbu išsiaiškinti, kokį kalbinį pa-
grindą jie turėjo, su koku lietuvių kalbos
žinių bagažu pradėjo ir tęsia dalyvavimą
lietuvių kalba organizuojamose veiklose.
Nustatant vaikų kalbos starto lygį, nepa-
mainomas yra tėvų (globėjų) vaidmuo.
Kiekvienas vaikas turi būti vertinamas in-
dividualiai. Tikslinga kaupti su vaikais pa-
darytus darbelius į atskirą lietuvių kalbos
sektuvą. Vis pilnėjantis aplankas leidžia
patiems vaikams stebėti savo pažangą, ją
peržvelgti ir „apčiuopti“. O ir tėvai (globė-
jai), vartydami vaiko lietuvių kalbos darbe-
lių rinkinį, gali pamatyti, ko ir kaip vaikas
išmoko, kokios lietuvių kalbos veiklos buvo
organizuojamos.

**Labai svarbu sistemingai su pačiu vai-
ku aptarti, kiek daug jis išmoko lietuviš-
kai, leisti jam reflektuoti, kaip jis pats
vertina savo lietuvių kalbos mokymo(si)
pažangą.**

Priede pateikiami vaiko kal-
bos mokėjimo pažangos fiksa-
vimo pavyzdžiai (10, 11 ir 12).

¹³ https://www.smm.lt/uploads/documents/Pedagogams/ikimok_pasiekimu_aprasas.pdf

Pabaigos žodis

Tikimės, rekomendacijos inspiruos ir padės kūrybingai mokyti kitakalbius vaikus lietuvių kalbos. Kiekvienas vaikas yra unikalus ir pažangėja savo tempu. Patirdamas teigiamas emocijas, būdamas susidomėjęs ir veiklus, vaikas noriau ir greičiau mokysis lietuvių kalbos. Šiltas mokytojo ir vaikų santykis šį vyksmą tik paspartins, nepaisant to, kad su ugdytiniais bendraujama ne jų gimtąja kalba (arba antrąja jų gimtąja kalba).

Aprašyti lietuvių kalbos organizavimo modeliai yra rekomendacinio pobūdžio, siekiant skatinti

kitakalbių vaikų ugdymą lietuvių kalba nuo mažumės ir atsižvelgiant į moksliškai įrodytą tokio amžiaus vaikų imlumą kalboms.

Palankus tėvų (globėjų) požiūris į ugdymą lietuvių kalba tautinių mažumų mokyklose, vykdančiose ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, motyvuoja jų atžalas aktyviai dalyvauti ugdomojoje veikloje lietuvių kalba ir užtikrina lengvesnį kelią siekiant išsilavinimo, integruojantis į šalies kultūrinį, visuomeninį gyvenimą, kuriant savo ir Lietuvos ateitį.

Linkime sėkmės ir įkvėpimo!

Priedas. Veiklų pavyzdžiai

1 pavyzdys

Vienos savaitės veiklų organizavimas, taikant imersijos metodą

Vaikų amžius: 5–6 metai

Pasirenkama tema apie pavasarį sugrįžtančius paukščius

Lietuvių kalbos vaikai mokosi imersijos metodu. Lietuvių kalbos mokytojas dirba nuo 10.00 val. iki 12.30 val. dukart per savaitę, antradieniais ir ketvirtadieniais, t. y. nuo įprastai ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigose organizuojamo „Ryto rato“ ir vėlesnių išvestinių veiklų (kūrybinis darbelis, smulkiąją motoriką lavinančios veiklos, stalo žaidimai, šokio rateliai, judrieji žaidimai lauke ir pan.) iki pietų meto. Šitaip užtikrinamas visų tądien įstaigoje esančių vaikų dalyvavimas ugdomosiose veiklose, veiklų sąryšis ir tęstinumas, nagrinėjamos temos plėtojimas abiem kalbomis. Be to, toks reguliarus, dėsningas, aiškus ritmas sukuria vaikams saugumo jausmą, malšina jaudulį, kylantį dėl svetimų kalbos vartojimo. Rekomenduojamos savaitės dienos irgi teigiamai atsilieptų kitakalbiams vaikams, nes šiuo atveju savaitės pradžioje ir pabaigoje tema būtų pristatoma ir užbaigiama gimtąja vaikų kalba, kurią jie moka geriau.

Pirmadienį priešmokyklinio ugdymo mokytojas pristato vaikams artimiausių dviejų savaitės temą, papasakoja apie tai, kad paukščiai migruoja, ieško geresnių sąlygų peržiemoti, o pavasarį grįžta sukti lizdų ir perėti. Parodo vaikams paveikslėlius, kuriuose vaizduojami pagrindiniai mūsų krašte (ne)žiemojantys paukščiai.

Antradienį ateinantis lietuvių kalbos mokytojas (2,5 val., taikomas imersijos metodas) veda „Ryto ratą“ ir kitas išvestines veiklas **lietuvių kalba**. Veiklų tikslas: lietuvių kalba pasakoti vaikams apie pavasarį, Lietuvoje perintį pilkajį garnį. Naudojama vaizdinė medžiaga.

Kalbėdami lietuviškai vaikai drauge su kalbos mokančiu mokytoju:

- apžiūri ir įvardija būdingas pilkojo garnio spalvas;
- apibūdina pilkojo garnio (ir apskritai visų paukščių) kūno sandarą (galva, snapas, sparnai, kojos, uodega);
- dainuoja lietuvių liaudies dainą „Garnys, garnys“ ir šoka ratelį;
- sužino, kad pavasarį iš pietų parskridę garniai suka lizdus aukštai medyje ir deda 4–5 melsvai žalsvus kiaušinius.

Ugdomųjų veiklų metu turtinamas vaikų lietuvių kalbos žodynas, aktyvinami pažintiniai vaikų gebėjimai. Rekomenduotinos veiklos trunka 20–30 min.

Po „Ryto rato“ organizuojamos kitos veiklos, į kurias lietuvių kalbos mokytojas įsitraukia toliau vartodamas lietuvių kalbą, pavyzdžiui, į meninį ugdymą, kurio metu vaikai kuria paukščio koliažą naudodami įvairių rūšių antrines žaliavas. Svarbu, kad lietuvių kalbos mokytojas įvardytų naudojamą priemonę, bendrautų su vaikais, komentuoję savo ir vaikų atliekamus veiksmus kuriant koliažą, tvarkantis, o vėliau ruošiantis į lauką ir pan. tiksline mokomąja lietuvių kalba.

Trečiadienį „Ryto ratas“ vyksta gimtąja vaikų kalba. Priešmokyklinio ugdymo mokytojas trumpai aptaria su vaikais vakarykštes nuveiktas veiklas, susijusias su plėtojama tema apie paukščius. Teiraujasi vaikų, apie kokį paukštį vakar kalbėjosi su lietuvių kalbos mokytoju ir trumpai pasikartoja, ką apie paukštį sužinojo. Toliau mokytojas tęsia temą ir pristato vaikams kitą Lietuvoje nežiemojantį paukštį.

Ketvirtadienį ugdomųjų veiklų metu (2,5 val., taikomas imersijos metodas) lietuvių kalbos mokytojas, apžvelgdamas dieną prieš organizuojamas veiklas ir plėtodamas temą apie sugrįžusius paukščius, pakviečia vaikus susipažinti su pempe.

Vaikai kalbėdami lietuviškai drauge su kalbos mokančiu mokytoju:

- apžiūri pempę ir aptaria jos išvaizdą;
- sužino, kad pempės kūno ilgis apie 30 cm, o svoris apie 250 g;
- sužino, kad pempės deda 4 kriaušės pavidalo kiaušinius (žalsvi, pilkai ir juodai dėmėti);
- žaidžia pirštų žaidimą „Kaip pirštukai kriaušės rinko“¹⁴;
- klausosi pempės klykavimo įrašo;
- tyrinėja pasaulio žemėlapyje, kur pempės žiemoja;
- pakartoja sąvokas, prisimena ir daugiau priešingybių: *ilgas–trumpas, lengvas–sunkus, garsus–tylus* ir pan.

Nereikėtų vaikams akcentuoti skaičių, galima pateikti palyginimus, pavyzdžiui, pempės kūno ilgis kaip liniuotė (parodyti), svoris kaip, pavyzdžiui, sviesto pakelis (duoti vaikams pakiloti), o aptariant kiaušinių formą parodyti kriaušę, nes asociatyvūs, palyginamieji pavyzdžiai padeda geriau suvokti kalbą.

Po „Ryto rato“ lietuvių kalbos mokytojas pakviečia vaikus lauke iš įvairiausių šapų, lapelių, žolių sukrauti didelį paukščių lizdą. Vėliau žaidžiamas judrusis žaidimas „Pempės“: visi vaikai vaizduoja pempes, tik vienas – vanagą. Pempės skraidžioja palikusios lizdą, kol

¹⁴ <http://www.logopediniaiipratimai.lt/index.php?page=pirstukai-ir-kriaušes>

mokytojas sušunka „Vanagas!“. Visos pempės skuba sugrįžti į lizdą, o vanagas tuo metu jas gaudo. Jei pasiseka kurį nors vaiką sugauti, sugautasis tampa vanagu, buvęs vanagas – perima mokytojo poziciją, ir žaidimas tęsiasi.

Penktadienį priešmokyklinio ugdymo mokytojas vaikų gimtąja kalba apibendrina per savaitę organizuotas veiklas apie sugrįžtančius paukščius. Supažindina vaikus su paukščių mityba, kviečia dainuoti daineles apie įvairius paukščius ir pan.

Mokytojai šitaip dirbdami kartu įtraukia vaikus į vientisą, organišką kalbų ir ugdymo turinio mokymąsi, tad ugdytiniams lengviau sekasi susieti pateikiamą informaciją keliomis kalbomis, atsekti naujų nežinomų sąvokų reikšmes.

2 pavyzdys

Lietuvių kalbos mokymas(is) taikant tyrinėjimų ir eksperimentų metodą

Vaikų amžius: 4–5 metai

Ne tik valgome, bet ir tyrinėjame vaisius ir daržoves

Ugdomosios veiklos tikslas: kalbantis lietuviškai tyrinėti bulvės savybes, atlikti eksperimentą su krakmolu ir plėsti lietuvių kalbos žodyną.

Ikmokyklinio amžiaus vaikai mokosi pažinti vaisius ir daržoves ir įvardyti įstaigos ugdomąją kalbą. **Ikmokyklinio ugdymo programą vykdomas mokytojas inicijuoja ugdomąją veiklą lietuvių kalba:** užsideda lietuvių kalbą signalizuojančią ryškią apyrankę (pasiriša skarelę ar kt.) ir pradeda kalbėti lietuviškai.

Vaikai drauge su mokytoju, kuris turi skiriamąjį ženklą, kalbasi lietuviškai:

- žiūri vaizdinę medžiagą ir aptaria, kur ir kaip auga bulvės;
- tyrinėja bulvės savybes (valgoma, nenuodinga, kieta, beveik bekvapė, nuskusta juoduoja, krakmolinga ir pan.);
- atlieka ir aptaria eksperimentą su krakmolu;
- lipdo iš pasiruošto lipnaus krakmolo;
- įvardija mėgstamiausius bulvinius patiekalus;

- mokosi (ar pasikartoja) lietuviškus bulvių patiekalų pavadinimus: *bulviniai blynai; cepelinai; bulvių plokštainis, bulvių košė*; mokosi lietuvių kalbos veiksmažodžių: *skusti, valgyti, lipdyti, garuoti, sukietėti* ir pan.

Veiklų eiga. Mokytojas pasisveikina su vaikais lietuvių kalba. Pastato atsineštą uždengtą pintinę. Išskaičiuoja lietuvių kalba¹⁵ vieną vaiką ir paprašo jo ištraukti iš pintinės daržovę, pasakyti, kaip ji vadinasi gimtąja kalba arba, jei žino, – lietuviškai. Mokytojas parodo vaikams bulvę, raiškiai (taria aiškiai visus garsus) pasako lietuvišką šios daržovės pavadinimą. Vaikai lietuviškai suskaičiuoja, kiek iš viso pintinėje yra bulvių. Tada paklausama, kokius bulvinius patiekalus jie labiausiai mėgsta valgyti.

Mokytojas pakviečia vaikus tyrinėti bulvę ir jos savybes ir atlikti eksperimentą su krakmolu. Padedamas savanorių vaikų, nuskuta didelę bulvę ir sutarkuoja tarka (visus atliekamus savo ir vaikų veiksmus komentuoja lietuvių kalba). Susidariusią sunką parodo vaikams ir pasako, kad išgaravus vandeniui, susidaro bulvių krakmolos. Į didelį indą vaikai purškia skutimosi putas ir beria krakmolą mokytojui visą laiką maišant masę. Taip visi kartu pasigamina lipnų tarsi plastilinas krakmolą.

Kai eksperimentas baigiamas, **mokytojas nusiima lietuvių kalbos vartojimą žyminčią apyranę (nusiriša skarelę)** ir aptaria su vaikais jų **gimtąja kalba trumpai bulvės savybes ir kaip vyko eksperimentas**.

Tada iš susidariusios masės kiekvienas vaikas lipdo tai, ką nori.

¹⁵ <http://www.patarles.lt/tautosaka/skaiciuotes/>

3 pavyzdys

Lietuvių kalbos mokymas(is) taikant tyrinėjimų ir eksperimentų metodą

Vaikų amžius: 5–6 metai

Vandens, sniego tyrinėjimas

Lietuvių kalbos mokytojas (taikomas imersijos metodas) iš priešmokyklinio ugdymo mokytojo sužinojo, kad būdami lauke vaikai tyrinėja delnuose tirpstantį sniegą. Atliepdami vaikų interesus, lietuvių kalbos ir priešmokyklinio ugdymo mokytojai organizuoja veiklą, kurios metu tyrinėjamas vanduo ir jo savybės. Tikslas: ištirti vandens savybes, susipažinti su vandens apytakos ratu, mokytis su tema susijusių lietuviškų žodžių.

Vaikai drauge su kalbos mokančiu mokytoju kalba lietuviškai ir:

- sužino, kad vanduo gali būti kieto, skysto ir garų pavidalo;
- aptaria, kokių sąlygų (šaltis, šiluma, karštis) reikia, kad keistųsi vandens pavidalas;
- tirpdo delnuose ledo kubelį ir stebi, kas vyksta;
- garina vandenį ir stebi, kaip kondensuojasi vandens garai;
- tyrinėja vaizdinę medžiagą apie vandens apytakos ratą ir drauge tai aptaria;
- įsimena (gali užsirašyti, nusipiešti) sąvokas: *kietas, skystas, ledas, skystis, garas, tirpti, šilti, šalti* ir pan.

Lietuvių kalbos mokytojas kartu su priešmokyklinio ugdymo mokytoju organizuoja bendrą ugdomąją veiklą. Vaikai paliečia pilną ledų kubelių maišelį, supurto vandens buteliuką, klausosi, kaip vanduo teliuškuoja, atsigeria vandens iš stiklinaičių, stebi elektriniame virdukyje kaitinamą vandenį ir iš jo kylančius garus – šitaip įsitikina, kad vanduo gali būti kietas, skystas arba virsti garais.

Vaikai stebi virš garuojančio virdulio laikomą metalinį puodo dangtį ir gimtąja kalba aptarinėja, ką mato. Įsitikina, kad vandens garai kondensavosi ir lašų pavidalu krenta žemyn. Remdamiesi šiuo pavyzdžiu aiškinasi vandens apytakos ratą gamtoje.

Šios veiklos metu veikia visi ugdymo proceso dalyviai. Kalbos mokantis mokytojas komentuoja savo ir vaikų veiksmus lietuvių kalba, paaiškina naujas sąvokas, klauso-

si vaikų įžvalgų, įtraukia juos į pokalbį aptariant eksperimentą. Priešmokyklinio ugdymo mokytojas padeda, paaiškina gimtąja kalba trumpai, jei prireikia, tačiau jokių būdu never-tėjauja!

4 pavyzdys

Lietuvių kalbos mokymas(is) taikant tyrinėjimų ir eksperimentų metodą

Vaikų amžius: 5–6 metai

Visatos paslaptys

Tai projektinės veiklos pavyzdys. Projekto tikslas: susipažinti su Saulės sistema.

Taikomas imersijos metodas, veiklose dalyvauja lietuvių kalbos ir priešmokyklinio ugdymo mokytojai.

Vaikai drauge su mokytojais (kalbos mokančiu mokytoju, kalbančiu lietuviškai, ir priešmokyklinio ugdymo mokytoju, kalbančiu gimtąja kalba):

- sužino planetų ir palydovų pavadinimus lietuvių ir gimtąja kalba ir kaip jie išsidėstę;
- nagrinėja išskirtines kiekvienos planetos savybes;
- sužino, kad Žemė apvali, ir kodėl ji dar vadinama „Mėlynąja planeta“;
- sužino, per kiek laiko Žemė apskrieja Saulę, per kiek laiko apsisuka apie savo ašį;
- išsiaiškina, ką reiškia žodis *orbita*;
- atlieka kūrybinį darbėlį „Galaktikos“;
- pateikia magneto ir metalo sąveikos pavyzdį, išsiaiškina, kas yra žemės trauka ir nesvarumo būseną.

Aptarsime keletą būdų, kaip būtų galima šiuos uždavinius įgyvendinti taikant imersijos metodą kalbantis su vaikais lietuvių kalba ir bandant padėti jiems suvokti dalyko turinį ir esmę.

Kaip jau minėta, labai sėkmingas ir pasiteisinęs būdas mokant vaikus užsienio, šiuo atveju lietuvių, kalbos yra asociatyvus mąstymo skatinimas, palyginimų pateikimas, pa-

vyzdžiui: kas yra *orbita*, būtų galima vaikams paaiškinti pateikiant traukinio ir bėgių pavyzdį (tokius žaislinius daiktus reiktų turėti per ugdomąją veiklą). Mat traukiniai gali riedėti tik jiems skirtais bėgiais, skirtingai nei automobiliai, dviračiai ar lėktuvai, lygiai kaip ir kosminiai kūnai juda tik tam tikra kreive (*orbita*).

Taigi, lietuvių kalbos mokytojas naudoja vaizdinę medžiagą apie Saulės sistemą, palaidžia judėti žaislinį traukinį bėgiais, lietuvių kalba aiškina terminą *orbita* ir tai, kad ir planetos juda tik joms skirtu specialiu „keliu“ – *orbita*.

Galaktikas būtų galima pavaizduoti kartu su vaikais skystais PVA klijais suklijuojant tris didelius juodos spalvos A3 formato popieriaus lapus, o ant jų – birių žvaigždžių formos blizgučių. Lietuvių kalbos mokantis mokytojas pirmiausia supažindina vaikus su galaktikų apibrėžimu ir jų tipais (naudoja vaizdinę medžiagą), o paskui pasiūlo patiems vaikams jas pavaizduoti. Mokytojas lieja klijus spiralės, elipsės, skersinės spiralės formomis ant popieriaus lapų, o vaikai ant jų beria žvaigžduotes. Vaikai sužino, kas yra galaktikos ir kokių formų jos būna. Šiose veiklose talkina ir priešmokyklinio ugdymo mokytojas, vaikams nesuprantamus dalykus paaiškindamas jų gimtąja kalba. Bet tai daroma saikingai.

Kadangi vaikai jau būna sužinoję, kad mūsų planeta Žemė skrieja aplink Saulę, tai jiems natūraliai kyla klausimas, kodėl žmonės nenukrenta, pastatai negriūna, medžiai nevirsta ir pan. Norint vaikams padėti suprasti, kas yra žemės trauka, galima pasitelkti magnetą ir metalinius daiktus. Tokius palyginimus vaikai labai įsimena ir geriau perpranta net ir sudėtingus fizikinius dėsnius, nors ugdomoji veikla vyksta ne jų gimtąja kalba.

5 pavyzdys

Lietuvių kalbos mokymas(is) sportuojant

Vaikų amžius: 4–5 metai

Kaip juda transporto priemonės?

Ugdomosios veiklos tikslas: aktyviai judant, žaidžiant judriuosius žaidimus, įsidėmėti lietuviškus įvairių transporto priemonių pavadinimus.

Uždaviniai:

- pasikartoti transporto priemonių pavadinimus lietuvių kalba;
- prisiminti įvairias transporto priemones vairuojančių asmenų profesijų pavadinimus (pilotas, mašinistas, kapitonas, vairuotojas ir kt.);
- pavaizduoti aktyviai judant, kaip įvairios transporto priemonės juda;
- išmokti ir pritaikyti skaičiuotę: „Skrido oro lėktuvėlis, jam sugedo motorėlis, kiek reikės vinių, pasakysi tu!“;
- pasikalbėti su vaikais, kas ir kodėl sveikiau: eiti pėsčiomis, važiuoti dviračiu ar vykti į kelionės tikslą automobiliu;
- žaisti įvairius judriuosius žaidimus.

Veiklą organizuojantis grupės mokytojas, „persijungęs“ į lietuvių kalbą, atsineša užrištą maišelį su įvairiomis žaislinėmis transporto priemonėmis. Išskaičiuoja vaikus skaičiuote „Skrido oro lėktuvėlis“. Išrinktasis vaikas traukia modeliuką iš maišelio ir bando įvardyti lietuviškai. Mokytojas transporto priemonių pavadinimus garsiai pasako ir išrikiuoja visus žaisliukus į vieną liniją. Paprašo vaikų užsimerkti, tada paslepia vieną žaisliuką. Kai vaikai atsimerkia – paprašo įvardyti dingusį daiktą lietuviškai. Paskui mokytojas pakviečia vaikus padaryti apšilimą ir pantomimos judesiais pavaizduoti, kaip žmogus atsirakina mašiną, atsisėda, nuvalo priekinius stiklus, prisisega saugos diržą, užveda automobilį ir pajuda iš vietos (vaikai ima bėgioti po salę, imituodami važinėjančius automobilius). Vėliau mokytojas paklausia vaikų, kurie iš jų jau yra keliavę traukiniu, ir pakviečia vykti traukiniu. Vaikai sustoja vienas už kito, uždeda ranką draugui ant peties ir pagal mokytojo komandas juda pirmyn ir atgal, lėtai ir greitai; staigiai stabdo; ima važiuoti greitai; pristabdo ir atvyksta į stotį. Paskui mokytojas pakviečia vaikus dalyvauti estafetėse, kai reikia perduoti draugui kuo greičiau ant mentelės nešamą popierinį laivelį, kad šis pakeliui nenukristų. Pabaigoje mokytojas rodo įvairius mankštos pratimus, sužadindamas vaikų fantaziją ir siūlydamas jiems įsivaizduoti, kad jie yra pilotai, mašinistai, vairuotojai, kuriems reikia daug jėgų ir ištvermės, todėl jie turi būti sveiki ir mankštintis.

6 pavyzdys

Lietuvių kalbos mokymas(is) žaidžiant teatrą

Vaikų amžius: 4–5 metai

Aš rūpinuosi savimi (savaitės tema)

Vaikai drauge su grupės mokytoju, naudojančiu lietuvių kalbą simbolizuojantį atributą ar „persijungimui“ į lietuvių kalbą skirtą ritualą:

- mokosi taisyklingai valytis dantukus;
- plečia lietuvių kalbos žodyną: *burnos higiena, dantų šepetėlis, dantų pasta, valytis dantis, skalauti burną*.

Išimokyklinio ugdymo mokytojas lietuviškai pakviečia vaikus į ugdomąją veiklą. Savo įprastinę kalbą „užrakina“ dideliu puošniu raktu ir pakabina jį matomoje vietoje. Tuomet kreipiasi į vaikus lietuviškai, parodo didelę rankinę ir prašo vaikų atspėti, kas joje galėtų būti. Mokytojas išima lėlę (su kuria vaikai jau žaidė) ir pakeistu balsu ima vaidinti. Lėlė prisistato ir klausia vaikų, kuo jie vardu. Kiekvienas vaikas lietuviškai pasisveikina, pasako savo vardą ir kiek jam metų.

Pasisveikinusi su vaikais, lėlė išsitraukia dantų šepetėlį ir pradeda juo šukuotis plaukus. Lėlė suklūsta, nes išgirsta vaikų nuostabą, juoką, komentarus. Vaikai ir mokytojas paaiškina lėlei, kad ji šepetėlį naudoja ne pagal paskirtį ir moko ją, kaip tinkamai juo naudotis ir prižiūrėti dantukus. Žinioms apie burnos higieną įtvirtinti vaikai kartu su susidomėjusia lėle klausosi „Dantukų dainelės“¹⁷.

¹⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=JN0EISid3N8>

7 pavyzdys

Lietuvių kalbos mokymas(is) taikant interaktyvųjį knygų skaitymą

Vaikų amžius: 4–5 metai

Vabzdžių karalystėje (plėtojama pasirinkta tema)

Šios veiklos tikslas – susipažinti su vabzdžių įvairove ir gyvenimo būdu. Lietuviškai kalbėdami su mokytoju vaikai sužino, iš kur atsiranda drugeliai.

Vaikai drauge su grupės mokytoju, naudojant lietuvių kalbą simbolizuojantį atributą ar „persijungimui“ į lietuvių kalbą skirtą ritualą:

- tyrinėja vaizdinę medžiagą apie drugelio metamorfozę;
- klauso balsu skaitomos E. Carle istorijos „Labai alkanas vikšrelis“;
- pasikartoja savaitės dienų pavadinimus;
- pasikartoja vaisių pavadinimus;
- plečia žodyną: *kiaušinėlis, kokonas, vikšrelis, alkanas, sotus*;
- įsidėmi frazes: *Aš esu labai alkanas; Aš noriu valgyti; Kaip skanu!*

Ikimokyklinio ugdymo mokytojas **pasiriša spalvotą skarelę, taip signalizuodamas, kad pradedama kalbėti lietuvių kalba**. Vaikai sėdi ratu ir klausosi lietuviškai balsu skaitomos istorijos „Labai alkanas vikšrelis“. Mokytojas skaitydamas rodo iliustracijas, kurios atspindi raktinius istorijos žodžius. Ties kiekviena savaitės diena, kur aprašoma, kokį vaisių ar uogą drugelis pragraužia, padaro pauzę ir pažvelgia į vaikus. Vaikai įvardija savaitės dienas ir istorija skaitoma toliau. Teksto vietoje, kur drugelis susisuka į kokoną, vaikai visi kartu pasikartoja lietuviškus savaitės dienų pavadinimus. Tuomet baigiama skaityti istorija. Mokytojas lygina vaizdinę medžiagą apie drugelio virsmą ir iliustracijas knygelėje. Šitaip vaikai įtvirtina informaciją apie drugelio gyvenimo etapus. Paskutiniame puslapyje vaikai mato pavaizduotą drugelį ir pasikartoja spalvų pavadinimus lietuvių kalba. Siekdamas interaktyvumo mokytojas atneša vaikams krepšelį, pilną vaisių ir uogų (galima keisti iliustruotomis kortelėmis arba žaislais). Mokiniai bando prisiminti, ką ir kokią savaitės dieną valgė vikšrelis, ir atitinkamai pagal savaitės dienas atkurti seką, imdami iš krepšelio uogas ir vaisius (arba iliustruotas korteles, arba žaislus). Tada mokytojas parodo vaikams obuolį, kriaušę, slyvą, braškę, apelsiną ir žalią lapą (minimus istorijoje), pavaizduotus ant didelių kartono lakštų su kumščio dydžio skylė viduje. Vai-

kai užsimauna ant rankų tėvų parinktas iš namų atsineštas margas kojines, mokytojai padeda prisiklijuoti akutes-lipdukus ir eina toliau „graužti“ pro skylės vaisių, uogų ir lapų kišdami rankas ir, su nykščiu ir kitais rankos pirštais vaizduodami žiaumojimą, kartoja frazes: „Aš esu labai alkanas“, „Aš noriu valgyti“, „Kaip skanu!“ Vėliau vaikams per meninį ugdymą pasiūloma pasigaminti vikšrelius ar drugelius (iš kartono, spalvoto popieriaus, antrinių žaliavų ir kt.).

8 pavyzdys

Lietuvių kalbos mokymas(is) taikant interaktyvųjį knygų skaitymą

Vaikų amžius: 5–6 metai

Noriu būti sveikas! (plėtojama pasirinkta tema)

Per ugdomąją veiklą lietuvių kalba, kurią organizuoja kalbos mokantis mokytojas, toliau plėtojant pasirinktą temą „Noriu būti sveikas!“, būtų galima interaktyviai skaityti nuotaikingą, gausiai iliustruotą žinomos vaikų literatūros autorės Linos Žutautės knygėlę „Kakė Makė ir dantukų fejės puota“.

Tikslas: išsiaiškinti, kas nutinka netinkamai prižiūrint dantis.

Vaikai drauge su mokytojais (kalbos mokančiu mokytoju, kalbančiu lietuviškai, ir priešmokyklinio ugdymo mokytoju, kalbančiu gimtąja kalba):

- diskutuoja apie burnos higienos svarbą ir naudą;
- įvardija knygoje nurodomas priežastis, kodėl svarbu valyti dantis;
- tyrinėja vaizdinę medžiagą apie dantis ir jų priežiūrą;
- plečia žodyną;
- įsitraukia į interaktyvias užduotis.

Kalbos mokantis mokytojas lėtai, raiškiai, neskubėdamas versti knygos puslapių, rodydamas vaikams iliustracijas skaito istoriją. Knygos pagrindinė veikėja teigia, kad valyti dantis – nuobodu. Mokytojas paprašo vaikų kūno kalba, veido mimika pavaizduoti „nuobodulį“. Istorija skaitoma toliau. Vaikams rodomi atsinešti į grupę daiktai: dantų šepetėlis, dantų pasta, burnos skalavimo skystis, dantų valymo siūlai, vandens stiklinė. Vaikų

paprašoma pantomimos būdu (kartu vaidina ir abu mokytojai) pavaizduoti, kaip jie valosi dantis: ant piršto tarsi dantų šepetėlio užsitepa dantų pastos, valosi dantis, atsigeria nematomo vandens iš stiklinės, skalauja burną, gargaliuoja ir parodo švarius dantis. Ties ta vieta knygoje, kur knygos herojė susiduria su kliūtimis, vaikus kalbos mokantis mokytojas informuoja, kad ir jiems yra parengta užduočių, kurias jie turės įveikti: perbristi pelkę, įveikti lavos labirintą, peršokti griovį ir užkopti į pilį (šios kliūtys minimos ir pavaizduotos istorijoje). Sužadinęs mokinių smalsumą, mokytojas iki galo perskaito knygą ir kviečia vaikus atlikti užduotis: perbristi pelkę (ant grindų priklijuoti vaikų žingsnio atstumo spalvoti ovalai – vaikai lipa tik ant vienos pasirinktos spalvos); tuomet vaikai sėdasi prie stalų ir randa kelią iš painaus labirinto (išspausdintas); paskui vaikai peršoka lipnia juosta iš lygiagrečių linijų pavaizduotą kanalą ir tada imituoja kopimą į pilį. Interaktyvios veiklos pabaigoje vaikai pakviečiami į „Dantukų fejės puotą“ ir apdovanojami vaisių skiltelėmis, susmeigtomis ant dantų krapštukų.

Komentaras: nors garso ar vaizdo įrašai neatstoja gyvai balsu skaitomų knygų efekto, kartais galima pasiklausyti ir įrašytų pasakų ar pasižiūrėti animuotų pasakų vaikams.

9 pavyzdys

Bendradarbiavimas su tėvais

Organizuojama šeimos diena „**Derliaus šventė**“

Toliau pateikiamas galimas šventės scenarijus (vaikai ir susirinkusieji kalba lietuviškai).

Susirinkusios šeimos lietuvių kalba pristato savo iš daržovių pagamintą gyvūną: gyvūno vardas, naudotų daržovių pavadinimai, spalvų pavadinimai.

Šventė prasideda vaikų sekama pasaka be galo: „Buvo senis ir senutė, susitarę bulves skuto, o kai vakaras atėjo, sekti pasakas pradėjo...“ Du vaikai, persirengę senoliais, skuta bulves, o visi kiti kartu seka pasaką be galo balsu. Keliolika kartų pakartojus pasaką, mokytojas kreipiasi į šventės dalyvius ir išduoda paslaptį, kad ši pasaka – ne paprasta, o ypatinga: apie įvairiausias daržoves, pavirtusias gyvūnais! Kiekvienas vaikas pasiima po daržovę ir atitinkamą kortelę su pavaizduota daržove ir jos pavadinimu. Mokytojas pakviečia vaikus pristatyti „pasakų herojus“, tad mažieji pristato daržoves lietuvių kalba.

O tada vaikai su mokytoju pakviečia tėvelius užsimerkti ir kartu pasakyti burtažodį lietuvių kalba (*Valgyt daržoves labai skanu!; Abra kadabra, gyvūne, kur tu?!*) ir užburti daržoves, kad jos pavirstų įvairiausiais pasaulio gyvūnais. Taip pereinama prie parengtos darbelių parodos. Vaikai su savo tėvais lietuviškai kalbėdami pristato savo sukurtus gyvūnėlius iš daržovių. Šventės pabaigoje galima pasivaišinti iš vaisių, daržovių paruoštais užkandžiais.

10 pavyzdys

Vaikų lietuvių kalbos pažangos fiksavimas

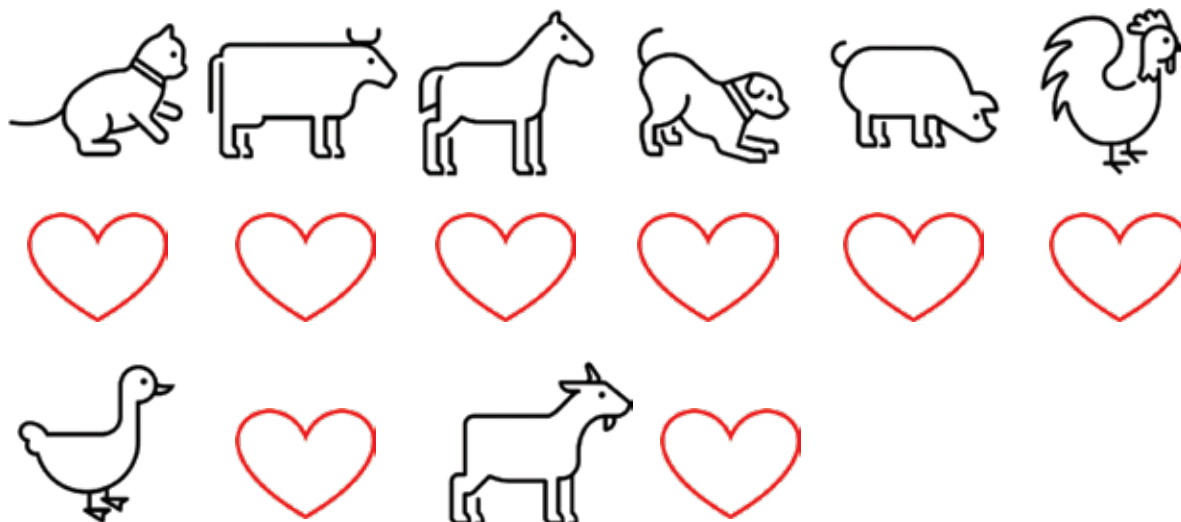
Vaikų amžius: 5–6 metai

Norint įvertinti ir padėti vaikams patiems įsivertinti lietuvių kalbos mokymo(si) pažangą, rekomenduojama parengti nedidelių užduočių, kad, vaikams jas atlikus, kartu būtų galima aptarti ir įsegti į lietuvių kalbos segtuvą. Tokias užduotis galima pateikti vaikams po kiekvienos išplėtotos temos ar projekto.

Lietuvių kalbos mokymo programėlės taip pat gali būti naudojamos vaiko išmoktam lietuvių kalbos žodynui fiksuoti. Į tokias ugdomąsias veiklas internetu galėtų įsitraukti vaikų tėvai (globėjai) ir susidaryti įspūdį apie vaikų lietuvių kalbos žinias, be to, taip jie aktyviai dalyvautų vaikų ugdymo procese.

Naminiai gyvūnai, kuriuos jau pažįstu ir žinau, kaip jie vadinami lietuviškai!

Galima atlikti grupėje ir individualiai. Jei pažįsti ir įvardijai (gali tai pasakyti savo draugui, mokytojiui), nuspalvink širdelę savo mėgstama spalva!

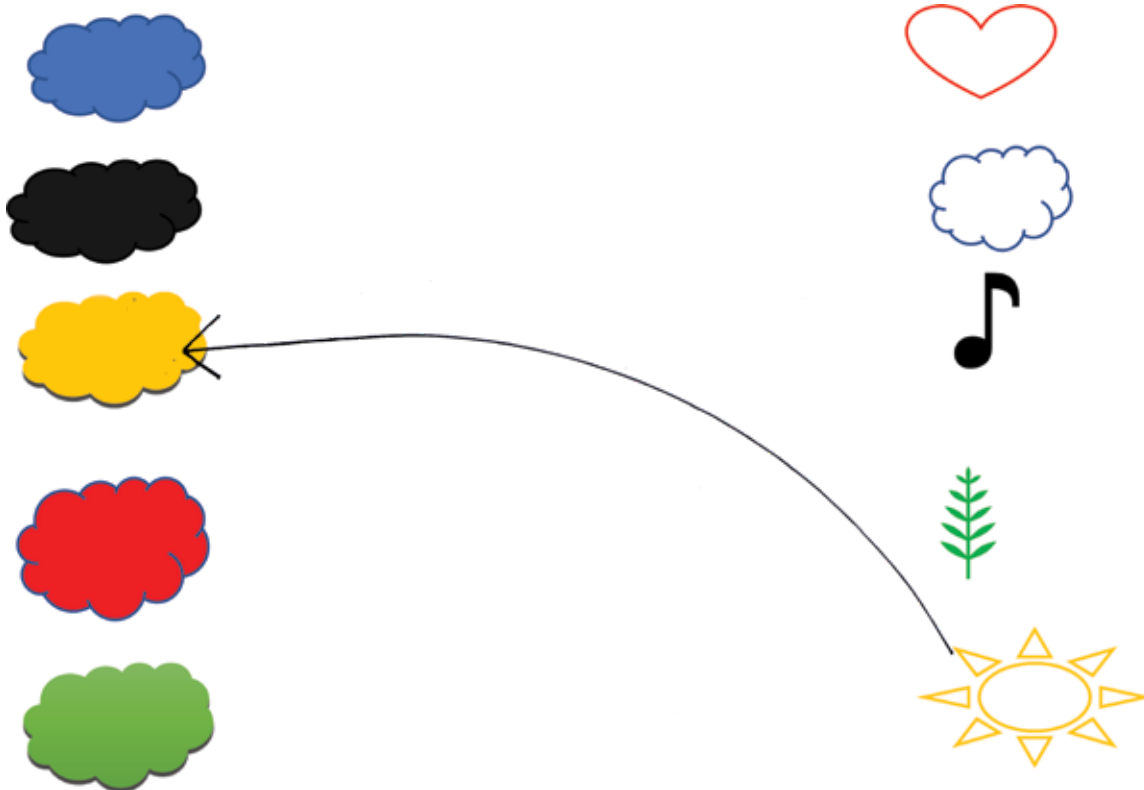
11 pavyzdys

Vaikų lietuvių kalbos pažangos fiksavimas

Vaikų amžius: 3–4 metai

Spalvos, kurias jau skiriu ir moku pasakyti lietuviškai!

Suvedžiok spalvas ir pasakyk spalvos pavadinimą lietuviškai.

12 pavyzdys

Vaikų lietuvių kalbos pažangos fiksavimas

Vaikų amžius: 4–5 metai

Prisimink **skaičių** pavadinimus lietuvių kalba. Suskaičiuok pateiktus daiktus ir sujunk su atitinkamais skaičiais. Pabandyk įvardyti bent du tau žinomus vaisius lietuviškai.

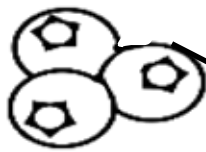
4

5

6

2

3

1

Literatūra

1. Arzberger Ch., Erhorn J., Sülzt J. (2013). Sprachförderung in Bewegung Sprachbewusster Sportunterricht und bewegter Deutschunterricht. Hamburg.
2. Burmeister P. (2012). „Ich kann zwei* (*drei) Sprachen“. Sprachen lernen mit Immersion in zweisprachigen Krippen. Kitas und Schulen. Kiel.
3. Europos Sąjungos leidinių biuras. 2019 m. gegužės 22 d. Tarybos rekomendacija dėl visapusiško požiūrio į kalbų mokymą ir mokymąsi <https://op.europa.eu/lt/publication-detail/-/publication/7216390d-876b-11e9-9f05-01aa75ed71a1>.
4. EU. Eurydice (2006). <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/756eb-daa-f694-44e4-8409-21eef02c9b9b>.
5. Fthenakis W. E., Wendell A., Eitel A., Daut M., Schmidt A. (2009). Natur-Wissen schaffen, Band 3: Frühe naturwissenschaftliche Bildung. Troisdorf.
6. Goldstein J. (2003). Contributions of play and toys to child development. Brussels.
7. Hakkarainen P., Brėdikytė M. (2015). Ikimokyklinio amžiaus vaiko raida: žaidimas ir savireguliacija. Kaunas.
8. Hoff E. (2002). Childhood Bilingualism. Boston.
9. Hoppenstedt G., Widlok B. (2011). Mit Sinnen experimentieren – Sprache begreifen. Frühes Fremdsprachenlernen mit dem CLIL-Ansatz. Einführung und Praxisbeispiele. München.
10. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. (2014). Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija https://www.smm.lt/uploads/documents/Pedagogams/ikimok_pasiekimu_aprasas.pdf.
11. Ikimokyklinio ugdymo turinio programų rengimo metodinės rekomendacijos. (2015). Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija https://www.smm.lt/uploads/documents/tevams_ugdymo_planai/knyga%20-%20rekomendacijos.pdf.
12. Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymas. (2003). <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.222522>.
13. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. (2011). <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.395105>.
14. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Valstybinės kalbos mokėjimo kategorijų ir jų taikymo tvarkos aprašo patvirtinimo“. (2003). <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.224296/asr>.

15. Lietuvos Respublikos švietimo ministro įsakymas „Dėl Reikalavimų mokytojų kvalifikacijai aprašo patvirtinimo“. (2014).

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/7367f7d02fbf11e4b487eaabe28831e8/asr>.

16. Lietuvių žodynas. <https://www.lietuviuzodynas.lt/terminai/lmersija>.

17. Mazolevskienė A. (2006). Priešmokyklinio amžiaus dvikalbių vaikų lietuvių kalbos gebėjimų ugdymas. Daktaro disertacija. Vilnius.

18. Metodinis leidinys priešmokyklinio ugdymo pedagogams. (2011). <https://www.upc.smm.lt/projektai/pletra/files/Metodinis%20leidinys%20priesmokyklinio%20ugdymo%20pedagogams.pdf>.

19. Menzlová B., Fuchs E. (2015). Experimentieren auf Deutsch, Stiftung Volkswagen Slovakia, Goethe-Institut Bratislava, Bratislava. <https://www.goethe.de/ins/sk/de/spr/unt/kum/kin/exp.html>.

20. Möller O. (2011). Große Puppen ins Spiel bringen: Technik, Tipps und Tricks für den kreativen Einsatz in Kindergarten, Schule, Familie und Therapie (Praxisbücher für den pädagogischen Alltag).

21. Musteikienė I., Ramonienė M. (1995). Valstybinės kalbos bendroji programa nelietuvių mokykloms.

22. Pearson B. Z. (2008). Raising a bilingual child. Living Language, an imprint of Random House. New York.

23. Piske Th., Möller Ch. (2019). Flyer: Fremdsprachen lernen mit dem „Sprachbad“ Immersion in Krippe, Kita und Grundschule - eine Information für Eltern“ <https://www.fmks.eu/shop/flyer/flyer-fremdsprachen-lernen-mit-dem-sprachbad-immersion-in-krippe-kita-und-grundschule-eine-information-f%C3%BCr-eltern.html>.

24. Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa. (2014). [https://www.smm.lt/uploads/documents/Prie%C5%A1mokyklinio%20ugdymo%20bendroji%20programa\(3\).pdf](https://www.smm.lt/uploads/documents/Prie%C5%A1mokyklinio%20ugdymo%20bendroji%20programa(3).pdf).

25. Olpińska M. (2004). Wychowanie dwujęzyczne. Katedra Języków Specjalistycznych Uniwersytetu Warszawskiego. Warszawa.

26. Sakavičienė Z. (1994). Mokausi kalbėti lietuviškai. Vilnius.

27. Šamatovičienė J. (2010). Priešmokyklinio amžiaus kitakalbių vaikų lietuvių (valstybinės) kalbos ugdymo modeliai. Magistro darbas. Darbo vadovas: doc. dr. Aldona Mazolevskienė. Vilnius.

28. Tabors P., Snow C. (2008). One Child, Two Languages. A Guide for Early Childhood Educators of Children Learning English as a Second Language. Baltimore, Maryland.

29. Textor M. R. (2011). Bildung im Kindergarten: Zur Förderung kognitiver Kompetenzen.
30. Triarchi-Herrmann V. (2003). Mehrsprachige Erziehung. Wie Sie Ihr Kin fördern. München.
31. Widlok B., Petravić A., Org H., Romcea R. (2020). Niurnbergo rekomendacijos ankstyvajam užsienio kalbų mokymui. Goethe-Institut München: <https://www.goethe.de/ins/Lt/lt/spr/unt/kum/dfk/nue.html>.

Naudingos skaitmeninės nuorodos

Internetinis portalas specialistams ir tėvams apie vaikų ugdymą ankstyvajame amžiuje:

- www.ikimokyklinis.lt

Projekto „Pažinkime vaikystę“ nufilmuoti praktinių veiklų pavyzdžiai – iliustracijos, kurios padeda siekti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programose sutartų kompetencijų (pažinimo, meninės, sveikatos, socialinės ir komunikavimo). <https://www.youtube.com/playlist?list=PLb3M6Z90Z4rRuU-RcgtNjHTE9Rk2OQELV>

Eksperimentai:

- <https://www.youtube.com/watch?v=YwRkWdBQJpE>
- <https://www.youtube.com/watch?v=rI0J5qKVkbg>
- <https://www.ikimokyklinis.lt/index.php/biblioteka/uzduociu-kraitele/16-eksperimentu-ikimokyklinukams/18947>
- <https://www.ikimokyklinis.lt/index.php/vartotoju-straipsniai/dideli-mazuju-eksperimentai/18828>
- <https://www.geo.de/geolino/basteln/15225-thma-experimente>

Muzika:

- <https://bit.ly/2STwcYB>
- https://www.youtube.com/results?search_query=%23telebimbam
- <https://www2.lrt.lt/vaikams/ikimokyklinukams/4-muzika#/limit/24>

Lietuvių kalbos mokymosi internetu programėlės vaikams:

- <http://www.ziburelis.lt/>
- <https://gudrutisdutis.lt/lt>
- http://www.frepy.eu/part_lt.html

- <https://www2.lrt.lt/ vaikams/ikimokyklinukams/5-zaidimai?fbclid=IwAR2jBQBSrm6Y5sMs7-Hg2pp0zufABZvEMh9jIjb6SCaCGIUYI0LA2cHeT2E>
- <https://www.iklase.lt/programeles-ikimokykliniam-ugdymui/>
- <https://www.iklase.lt/lietuviskos-programeles/>

Pasakos internetu:

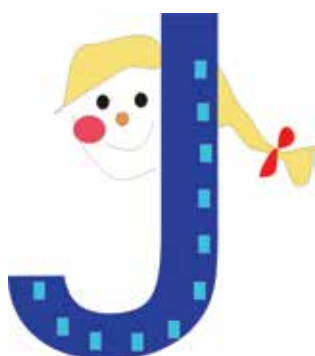
- <https://www.youtube.com/watch?v=l3klJSLvQvI&t=109s>
- <http://www.tuciai.lt/>
- <https://www.youtube.com/c/Animotukas/videos>
- <https://www2.lrt.lt/ vaikams/ikimokyklinukams/2-pasakos>

Pirštų žaidimai, skaičiuotės:

- <http://eilerastukaivaikams.blogspot.com/p/pirstuku-zaidimai.html>
- https://www.youtube.com/watch?v=X-vEGP7-bBI&list=UUmlNeb_1fPbqFW7E-MP6xA&index=6
- <https://www.youtube.com/watch?v=UXAmZSWCvsg>
- <http://www.patarles.lt/tautosaka/skaiciuotes/>

Kamišibai:

- http://vlsv.lt/joomla/index.php?option=com_content&view=article&id=310%3A_apie-kamisibai-teatro-magija&catid=90%3Anaujienos&Itemid=466&lang=lt
- <https://www.youtube.com/watch?v=-Muxi3KmTo8>
- <https://www.youtube.com/watch?v=DXptK5Rij1c>
- <https://www.goethe.de/ins/lt/lt/spr/unt/kum/dfk/kam.html>

Lietuvių kalbos mokymo(si)
**ORGANIZAVIMO
MODELIAI**
*tautinių mažumų mokyklose,
vykdančiose ikimokyklinio ir
priešmokyklinio ugdymo programas*
Metodinės rekomendacijos

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB)
ISBN 978-609-8275-10-0

Redaktorė Nijolė Šorienė
Dailininkė Dalė Dubonienė
Leidinyje panaudotos
Eglės Varatinskiienės nuotraukos

2020-12-03. Tir. 1000 egz.
Nacionalinės švietimo agentūros Bendrųjų reikalų
departamento Aprūpinimo ir leidybos skyrius,
Suvalkų g. 1, 03106 Vilnius
Spausdino UAB „INDIGO print“,
Piliakalnio g. 1, 46223 Kaunas

